جغرافیا و توسعه شمارهٔ ۵۴ بهار ۱۳۹۸
وصول مقاله : ۹۵/۰۷/۲۵
تأیید نهایی : ۹۷/۰۲/۱۰
صفحات : ۷۴-۵۱

پیوندهای روستا- شهری، مبنای توسعهٔ ناحیه‌ای

موردپژوهی: شهرستان اهواز

دکتر مصطفی محمدی‌ده‌چشمه[۱]، مرتضی عبیات[۲]*، مصطفی عبیات[۳]

چکیده

پیوندهای روستایی- شهری می‌توانند تأثیر بسیار زیادی بر توسعهٔ ناحیه‌ای داشته باشند، کما اینکه از شهر به‌مثابهٔ موتور توسعهٔ ناحیه‌ای یاد شده است. این پیوندها می‌تواند نقش مثبت و زایا یا منفی و انگلی بر حوزه یا ناحیهٔ خویش بر جای بگذارند و از منطقه‌ای به منطقهٔ دیگر و از شهری به شهر دیگر متفاوت باشند؛ ازاین‌رو شناخت منطقی این آثار می‌تواند در برنامه‌ریزی ناحیه‌ای مؤثر واقع شود. مسأله‌ای که شاکلهٔ پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد، «شناسایی و تعیین وضعیت معناداری پیوندهای روستایی- شهری با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای و نیز تبیین نقش زایا یا انگلی‌بودن شهر درخصوص آن» است. روش تحقیق توصیفی و تحلیلی و مبنی‌بر استفادهٔ داده‌های میدانی و اسنادی استوار است. جامعهٔ آماری پژوهش شامل روستاهای ۲۰ خانوار به بالا در شهرستان اهواز و حجم نمونهٔ ۹۰ روستا یا حدود ۵۰ درصد روستاهای ناحیه است. نرم‌افزارهای مورد استفاده SPSS، Expert Choice و ArcGIS هستند. به‌منظور تعیین سطح توسعهٔ ناحیه‌ای از ۱۱۲ نمانگر توسعه و روش ElectreIII استفاده شده و در پنج سطح روستاهای بسیار توسعه‌یافته، توسعه‌یافته، نسبتاً توسعه‌یافته، محروم و بسیار محروم دسته‌بندی شده‌اند. اثر شهر به‌وسیلهٔ ۱۱ جریان اصلی با ۴۰ نوع پیوند روستا با شهر اندازه‌گیری شده و رابطهٔ معناداری میان آن‌ها با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای به‌دست آمد. یافته‌های پژوهش نشان داد که از مجموع ۴۰ مورد پیوند روستایی- شهری در محدوده، ۳۵ مورد آن در قالب ۹ جریان اثرگذار شهر، دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای بوده‌اند و نتایج تحقیق حاکی از نقش مثبت و زایای شهر اهواز بر سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای است. در تلفیق لایه‌های مربوط به پیوندهای روستایی- شهری (متغیّر مستقل) و سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای (متغیّر وابسته) در شهرستان اهواز، نقشه‌ای به‌دست آمد که در آن ۱۹ روستای ناحیه (۲۱/۱ درصد حجم نمونه) با شهر اهواز ارتباط بسیار زیاد، چهارده روستای ناحیه (۱۵/۵ درصد روستاهای مورد مطالعه) ارتباط زیاد، ۱۶ روستا (۱۷/۷ درصد حجم نمونه) ارتباط نسبتاً زیاد، شانزده روستا (۱۷/۷ درصد روستاهای مورد مطالعه) ارتباط کم و هم‌چنین ۲۵ روستای ناحیه (۲۷/۷ درصد حجم نمونه) ارتباط بسیار کم و محدودی با شهر اهواز برقرار کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: پیوندهای روستا- شهری، توسعهٔ ناحیه‌ای، شهرهای زایا و انگلی، الکتر، اهواز.

۱ استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران m.mohammadi@scu.ac.ir
۲ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران* morteza.abiyat@yahoo.com
۳ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران mostefa.abiyat@gmail.com

مقدمه

امروزه بیش از نصف جمعیت جهان در شهرها و شهرهای بزرگ زندگی می‌کنند. مطابق پیش‌بینی‌های انجام گرفته، تا سال ۲۰۵۰ این رقم به ۷۰ درصد افزایش می‌یابد (*UN-Habitat, 2015: 2*)؛ گسترهٔ سکونت‌گاه‌های انسانی در سراسر جهان، سه برابر می‌شود و دامنهٔ وسعت آن‌ها از مرز ۱/۸۶ میلیون کیلومتر مربع عبور خواهد کرد (*Chunyang et al, 2016: 44*). در این بین، تضادهای روزافزون شهر و روستا با افزایش جنبه‌های پرزرق و برق زندگی شهر فزونی‌یافته و عاملی برای مهاجرپذیری شهرها در مقیاس کلان شده است *(محمدی‌ده‌چشمه، ۱۳۹۱: ۶)*. غافل از اینکه توسعهٔ شهری در گرو توسعهٔ روستایی است و برعکس، همین نسبت در نظام اقتصادی مطرح است، یعنی بدون توسعهٔ کشاورزی، نمی‌توان انتظار توسعهٔ صنعتی را داشت *(قدیری‌معصوم و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱۸)*. ساختار و عملکرد هر یک از مناطق شهری و روستایی، تکمیل‌کنندهٔ وجوه ساختاری و عملکردی سکونت‌گاه‌های دیگر در سطوح ناحیه‌ای هستند، که با ایجاد یکپارچگی و وحدت روستایی- شهری، توسعهٔ منطقه را امکان‌پذیر می‌سازد *(پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۳۹)*. شکل‌گیری و تحول فضاهای جغرافیایی تحت‌تأثیر روابط و مناسبات میان ساخت‌های جغرافیایی است *(ابراهیم‌زاده، ۱۳۹۱: ۳۱)*. فضاهای شهری و روستایی هر دو در حال تبدیل‌شدن به فضاهای چندبعدی هستند که در آن تعامل میان شهر و روستا در حال تشدید می‌باشد. بدین علت، مفاهیم دوگانهٔ شهری و روستایی به‌تنهایی قادر به تبیین و تفسیر چنین پیوستاری بین این مناطق نیستند (*Kûle, 2008: 9*). این امر در مسیر توسعه، نویددهندهٔ گذار از روابط سنتی و سلطه‌جو به‌سوی روابط متقابل و مکمل برای یکدیگر است (*Siechiping et al, 2015: 3*)، که روستا و شهر را در چارچوب تعاملی پویا و مکمل در کنار هم قرار می‌دهند *(طالشی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۶)*. تأثیرگذاری این تعاملات از طریق جریان‌های جمعیت، کالا، سرمایه، روابط اداری، معادلات اجتماعی و فراهم آوردن خدمات صورت می‌گیرد و ممکن است ابعاد مختلف و تأثیرات مثبت و منفی را به دنبال داشته باشد *(خوبفکر برآبادی و قریشی، ۱۳۹۱: ۱۲۰)*. در شهرستان اهواز به‌مانند سایر مناطق روستایی کشور، روستاییان عمدتاً به‌منظور تأمین برخی از نیازهای اساسی و خدماتی خود به کانون‌های شهری مراجعه می‌نمایند *(سجاسی‌قیداری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۳)*؛ بنابراین شناخت چنین مناسباتی در تحلیل پیوندهای روستایی- شهری و هم رابطهٔ آن‌ها با توسعهٔ ناحیه‌ای (*Bah et al, 2003:14*)، تعیین حوزهٔ نفوذ شهری *(رضایی و اوغلی‌وسعت، ۱۳۸۹: ۵)* و کیفیت ارائه خدمات به روستاییان از اهمیت بسیاری برخوردار است *(دربان‌آستانه و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۴۵)*. رابطهٔ شهر و روستا در کشور، به‌گونه‌ای است که شهر منابع و نخبگان روستایی را به سمت خود می‌کشاند و تأثیر منفی بر تلفیق قدرت و مدیریت به‌منظور هماهنگ‌کردن امور مدیریتی روستایی بر جای می‌گذارد؛ درحالی‌که روابط شهر و روستا دارای پیچیدگی خاص و اغلب زایا و دوسویه هستند *(ابراهیم‌زاده، ۱۳۹۱: ۳۱؛ افراخته، ۱۳۸۸: ۱۲۰)*.

به‌طورکلی، پیوندهای روستایی- شهری می‌توانند آثار مثبت و زایا و یا آثار منفی و انگلی را بر توسعهٔ حوزه یا ناحیهٔ ذیربط به‌همراه داشته باشد؛ از این‌رو، پژوهش حاضر با مطالعهٔ جریان‌های متنوع روستایی- شهری و بررسی رابطهٔ آن‌ها با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای در شهرستان اهواز می‌کوشد تا روابط معنادار آن‌ها را دریابد و به وجود نقش زایا یا بالعکس انگلی شهر اهواز بر سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دست یابد. مسلماً شناخت علمی این روابط و نقش آن‌ها، کمک مؤثری در برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای اعم از شهری و روستایی را ایفا می‌کند. بنابراین، شناسایی و اثرات فضایی جریان‌های روستایی- شهری اهواز بر توسعهٔ ناحیه‌ای، هدف کلی پژوهش را تشکیل می‌دهد؛ که به‌طور مشخص این هدف در قالب سه هدف فرعی دنبال شده است: هدف اول، تعیین سلسله‌مراتب برخورداری مناطق روستایی از سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای در شهرستان اهواز (متغیّر وابسته)؛ هدف دوم، تحلیل فضایی جریان‌های روستایی- شهری در این محدوده (متغیّر مستقل) و هدف سوم، یافتن رابطهٔ میان دو متغیّر و نیز شناخت نوع جریان حاکم بین آن‌ها.

جدول ۱: مروری بر تحقیقات انجام‌گرفته

قالب	نویسندگان	سال	عنوان اثر و استنتاج کلی
مقاله	طالشی و همکاران	۱۳۹۵	عنوان: واکاوی تأثیر ساختار اقتصادی محصولات زراعی بر پیوندهای روستا- شهری در بخش مرکزی دزفول. نتیجه: تولید و جریان محصولات، در درون خود، مجموعه‌ای از جریان افراد، سرمایه و اطلاعات را به‌وجود می‌آورد که روستاهای منطقه را در رتبه‌هایی متفاوت از نظر حجم جریان‌ها قرار داده است.
	پورطاهری و همکاران	۱۳۹۴	عنوان: شناسایی و تحلیل نقش تعاملات روستایی- شهری در توسعهٔ روستایی در استان کرکوک عراق. نتیجه: نظام توسعهٔ روستایی در استان کرکوک مبتنی بر الگوی شبکهٔ غیریکپارچه و مدل‌های غیرارگانیک است و جریان‌های فضایی با برتری عناصر شهری صرفاً از روستا به شهر صورت گرفته است.
	سعیدی و همکاران	۱۳۹۱	عنوان: مطالعهٔ تطبیقی موانع شکل‌گیری پیوند روستایی شهری؛ موردشناسی: نواحی مرودشت فارس و کوه‌دشت لرستان. نتیجه: مطالعهٔ مناطق نشان داد که حاکمیت شرایط انحصار خرید در جریان مبادلهٔ مازاد محصولات زراعی، باغی و دامی، از مهم‌ترین نمودهای روابط اقتصادی نابرابر شهر و روستا است.
	بردگپ و همکاران	۲۰۱۶	عنوان: شهرها، مناطق، توسعهٔ یکپارچه و تبیین روابط شهر و روستا در شیلی، کلمبیا و مکزیک. نتیجه: نقش‌آفرینی یک مرکز شهری با رشد اقتصادی بالا در شیلی یا کلمبیا می‌تواند فقر را در سه کشور کاهش و نرخ رشد اقتصادی را افزایش دهد.
	وانگ و همکارانش	۲۰۱۶	عنوان: نقش مناسبات فضایی، زمانی در توسعهٔ نواحی روستایی- شهری در چین پس از سال ۱۹۹۰. نتیجه: باید توجه بیش‌تریی به مناطق روستایی و مناطق عقب‌مانده در مرکز و غرب چین شود؛ این در صورتی محقق می‌شود که دامنهٔ روابط شهر و روستا وارد فصل جدیدی از بازنگری‌ها شود.
پایان‌نامه	زمانی	۱۳۹۳	عنوان: پیوندهای کلان‌شهری و تحولات کالبدی- فضایی روستاهای پیرامون؛ مطالعهٔ موردی: دهستان محمدآباد کرج. نتیجه: پیوندهای روستایی- شهری بین شهر کرج و روستاهای پیرامونی، مبتنی بر جریانات دوسویه و متأثر از کارکرد کلان‌شهری، توان‌های محیطی و انسانی شکل گرفته، تقویت شده‌اند.
	فرجی	۱۳۹۲	عنوان: عوامل مؤثر در شکل گیری پیوندهای روستایی- شهری؛ مطالعهٔ موردی: بخش مرکزی شهرستان سروآباد. نتیجه: رویکرد شبکه منطقه‌ای مبتنی بر پیوندهای روستایی- شهری در سطح ناحیه به‌صورت افقی محدود و کم دامنه و در مقابل جریان‌های متنوع، پردامنه و عمودی در ارتباط با مراکز شهری به روستاهای ناحیه شکل گرفته است.
کتاب	ابراهیم‌زاده	۱۳۹۱	عنوان: سازمان‌یابی فضایی و روابط شهر و روستا. نتیجه: شهرهای کشورهای درحال توسعه مانند شهرهای کشورهای توسعه‌نیافته، به روستاهای پیرامونی خود وابسته هستند؛ بیش‌تری جمعیت کشورهای در حال توسعه، روستایی بوده و روابط میان آن‌ها دوجانبه و مهم است.
	رضوانی	۱۳۹۱	عنوان: روابط متقابل شهر و روستا با تأکید بر ایران. نتیجه: در تأثیر شهر بر روستا و هم‌چنین روستا بر شهر می‌توان روی مواردی تأکید داشت که ضمن برقراری رابطه بین شهر و روستا، موجب توسعهٔ هر یک از آن‌ها شود. در این رابطه، شهرها به‌عنوان بازاری برای تولیدات کشاورزی ایفای نقش می‌کنند.
	لینچ	۲۰۰۵	عنوان: روابط متقابل شهر و روستا در کشورهای در حال توسعه. نتیجه: ظرفیت بسیار زیادی برای تقویت روابط روستایی- شهری در جهت توسعه و کاهش فقر وجود دارد، این مهم در شرایطی تحقق می‌یابد که منابع، پایداری لازم را برای بهره‌برداری از فرصت‌ها، برای تضمین معیشت شهری و روستایی داشته باشند.
گزارش	سیچپینگ	۲۰۱۵	عنوان: پیوند روستا با شهر و نقش مالکیت زمین. نتیجه: با گسترش روزافزون ارتباطات درونی بین نواحی شهری و روستایی، دستیابی به توسعهٔ پایدار را با حرکتی قاطع به‌سوی دوری‌گزیدن از دوگانگی اقتصادی، اجتماعی و جغرافیایی میان مناطق شهری و روستایی و هم‌چنین درک درستی از زنجیرهٔ توسعهٔ روستایی و شهری، محتمل‌تر می‌داند.
	آکویونلو	۲۰۱۵	عنوان: بررسی پتانسیل پیوندهای روستایی- شهری در جهت توسعهٔ پایدار و تجارت. نتیجه: نادیده‌انگاشتن پیوندهای روستا- شهری موجب ایجاد فضایی غیررقابتی و توسعه‌ای ناموزون شده و در مقابل، تأکید بر این مناسبات موجب کاهش قابل توجه فقر می‌شود.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۵

مبانی نظری

شهر و روستا به مثابهٔ دو جزء متفاوت در یک سیستم باز (*Yu et al, 2014: 177*)، از بخش‌های کلیدی ناحیه به‌شمار می‌روند، که جغرافیای کاربردی، مطالعهٔ روابط متقابل آن‌ها را در مقیاس زمانی و مکانی می‌سنجد (*Serra et al, 2014: 71*). امروزه، بین شهر و روستا، دامنهٔ روابط خود را عمدتاً به شکل جریان‌های جمعیت، کالا، سرمایه، عقاید، اطلاعات و نوآوری نشان می‌دهد. این مناسبات یک حالت ترکیبی از فضای پیچیده و ملاک تباین روستا از شهر مانند دساکوتا [1] در کشورهای آسیایی است (*Wang et al, 2016: 178*)؛ از این‌رو، مرزهای مرسوم بین شهر و روستا دگرگون شده و مرزهای جدیدی میان آن‌ها شکل می‌گیرد که ناشی از عملکرد و هم‌پوشانی این جریان‌ها در یک پهنهٔ جغرافیایی است (*Cloke,2008:19*). در برخی مطالعات، سه الگوی مناطق شهری، حومه‌ها و روستا شهرها از تعامل شهر و روستا در عرصهٔ ناحیه بازتولید شده‌اند (*Woods, 2009: 850*). اگرچه این فعل و انفعالات در ترویج توسعهٔ شهر و روستا نقش مهمی را ایفا می‌کنند؛ اما، از تحولات اجتماعی و شوک‌های منطقه‌ای، ملی و محلی تأثیر هم می‌پذیرند (*Antrop, 2004: 10; McGee, 2008: 156*). در این جریان‌ها، شهر و روستا باید دارای تعاملی پایدار و توسعهٔ برابر به‌صورت تضمین شده، باشد (*Liu et al, 2014: 7*). این مناطق با تعامل و ارتباط متقابل، توسعهٔ ناحیه‌ای را رقم می‌زنند. به‌بیان دیگر، ایجاد تعادل منطقی و رابطهٔ تعاملی میان این مناطق، پیش‌شرط اساسی برای توسعهٔ هماهنگ نواحی شهری و روستایی است (*Chen et al, 2010: 1172*). در حقیقت، همگرایی در توسعه زمانی محقّق می‌شود که مناطق محروم و عقب‌مانده با شتاب بیش‌تریی نسبت به مناطق دیگر، رشد و توسعه یابند؛ در غیر این صورت، ادامهٔ روندهای موجود با تمرکز توسعهٔ اقتصادی در مناطق توسعه‌یافته، واگرایی و ناهمسانی را در توسعهٔ نواحی به‌دنبال خواهد داشت (*Purohit, 2008: 2249*). محققان در حوزهٔ مناسبات شهر و روستا دو رویکرد را ارائه کرده‌اند. نگاه اول که بر اشاعهٔ ویژگی‌های توسعه‌ای از مناطق شهری به نواحی روستایی سرازیر می‌شود؛ به‌عبارتی مثبت‌نگر است و در نگاه بعدی، منفی‌نگر و یک‌سویه بوده که به ضرر روستا و به نفع شهر می‌باشد *(رضوانی و شاهچراغ، ۱۳۹۰: ۱۰۹-۱۰۸)*. هنگامی که مناسبات میان سکونتگاه‌ها موزون، دوسویه و مکمل نباشد، یا متأثر از جریان یک‌سویهٔ کانون‌های برتر و مسلط شهری باشد، جهت و شدت جریان‌های فضایی و منافع حاصل از آن، متوجه شهرها خواهد بود. در سایهٔ وجود روابط نابرابر مکانی- فضایی در گسترهٔ سرزمین، شهرها به‌گونهٔ مستمر با انباشت امکانات، ثروت و سرمایه مواجه هستند و در مقابل، روستاها از وجود نیروهای محرک رشد و توسعه تهی می‌شوند *(پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۶)*. لیکن، شهر زایا در رشد اقتصادی منطقه مشارکت دارد و مقادیر زیادی از ارزش مازاد خود را به سرمایه‌گذاری‌هایی که موجب گسترش تولید می‌شوند، در شهر و مناطق روستایی اختصاص می‌دهد. در حالی‌که شهر انگلی چنین نقشی را ندارد *(خوبفکر برآبادی و قریشی، ۱۳۹۱: ۱۱۲)*. در این راستا، هانس بوبک [2] روابط سلطه با ماهیت استثماری از سوی شهرها بر مناطق روستایی در کشورهای شرق اسلامی، هم‌چون ایران را در قالب سرمایه‌داری بهره‌وری [3] و روابط انگلی- تحمیلی از سوی شهرها بر محیط‌های روستایی معرفی نمود *(سعیدی و میکانیکی، ۱۳۸۷: ۳)*. بر عکس بوبک، جلیوس گولد [4]، به اثر و پیامدهای مثبت و زایای تعامل شهر و روستا اعتقاد دارد (*Lynce, 2005: 37*). این پیوندها بر خلاف روابط سنتی شهر و روستا که گویای نوعی روابط سلطه‌جویانه است، معمولاً به‌واسطهٔ تعاملات دوسویه و مجموعه‌ای از جریانات مکمل تبیین می‌شوند *(رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۰)*. این رهیافت، نگرشی جامع‌نگر و متنوعی به توسعهٔ مناطق عرضه می‌کند که بر هماهنگی و ادغام توسعهٔ روستایی با شهری در مقیاس

۱- دساکوتا (Desakota)، واژه‌ای است که در جغرافیای شهری برای توصیف مناطق پیرامون شهرهای بزرگ، که بافت فرهنگی و اجتماعی آن‌ها یک‌دست، در هم‌آمیخته و نحوهٔ استفاده از زمین یا فعالیت اقتصادی مردم غالباً کشاورزی است، به‌کار می‌رود.

2-**Hans Bobek**
3-**Rent-Capitalism (=Rentenkapitalismus)**
4-**Julius Gould**

ناحیه‌ای و محلی تأکید دارد *(سعیدی، ۱۳۹۰: ۱۶۹)*. در چارچوب این رویکرد، اهمیت جریان‌ها بیش از گره‌ها است. به‌عبارتی، به گره‌های شهری و روستایی به‌صورت یکسان توجه نمی‌شود *(زرآبادی و طباطبایی، ۱۳۹۲: ۴۵۱)*. تقویت پیوندهای روستایی- شهری و تحقق هدف آن، به شرایط جغرافیایی، اجتماعی، اقتصادی، اکولوژی، محلی و ناحیه‌ای بستگی جدی دارد. در این صورت که مناطق با دسترسی به منابع آب، توزیع متعادل زمین، ارتباطات و حمل و نقل مناسب و تراکم جمعیتی بالا به‌خوبی نشان‌گر تعاملات روستایی- شهری، توسعه‌یافته به حساب می‌آیند *(عزیزپور و محسن‌زاده، ۱۳۸۹: ۷۲)*. از این‌رو، توسعهٔ نواحی از طریق رشد، گوناگونی و به‌وجود آمدن روابط جدید و پایدار سکونت‌گاه‌ها تحقق می‌یابد *(شکویی، ۱۳۹۱: ۲۶۷)*. در این راستا، با تحولات صورت گرفته در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و تکنولوژیک، مناسبات شهر و روستا بسیار گسترده‌تر و متنوع‌تر شده است؛ که این تغییرات و تحولات در شهرها و روستاها ناشی از کم و کیف روابط و پیوندهای میان آن‌ها است *(Clayton et al, 2003: 186)*. اولین پیوند تنگاتنگ شهر و ناحیه از طریق رابطه‌ای که شهر و روستاهای ناحیه برقرار می‌کند، ایجاد می‌شود. شهر چه کوچک و چه بزرگ اندام می‌تواند در پیرامون خود، به‌ویژه بر نقاط روستایی اطراف اثر بگذارد و هر قدر شهر توان بیش‌تریی در هدایت ناحیه داشته باشد، به آن اندازه منطقهٔ نفوذ وسیع‌تری خواهد داشت و شعاع پرتوافشانی کارکردی آن در حوزه‌های ارتباطی، اداری، مالی، آموزشی، بازرگانی و دیگر خدمات بُرد بیش‌تریی پیدا می‌کند و کلیهٔ واحدهای جغرافیایی اعم از روستاهایی که در مسیر شعاع عملکردی شهر قرار می‌گیرند، از کانون‌های شهری تأثیر می‌پذیرند *(نظریان، ۱۳۹۰: ۱۳۸؛ صدوقی، ۱۳۸۸: ۲)*. مناطق شهری و روستایی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی با یکدیگر متفاوت هستند. بنابراین، واگرایی پویایی در این مناطق، ممکن است فاصله‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی میان آن‌ها را در آینده افزایش دهد *(Mayer et al, 2016: 1)*. در این بین، برنامه‌ریزان حوزهٔ روستایی بر این باورند که مناسبات روستایی- شهری قادر به پر کردن شکاف فضایی میان روستا و شهر با دسترسی به برخی از امکانات شهری نظیر دانش، ابزار و بازار ممکن است؛ به علاوه از منافع و منابع محیطی سکونت خود بهره‌گیری مطلوب به‌عمل می‌آید *(Joo, 2011: 2)*. این برنامه‌ریزان، ایجاد ارتباط منطقی میان روستا و شهر را عاملی برای کاهش نابرابری‌های ناحیه‌ای مطرح کرده‌اند، که در آن توانایی خود روستاها باعث ایجاد فرصت‌های اقتصادی در روستاها می‌شود *(لطیفی، ۱۳۸۹: ۳۷)*. مناطق شهری و روستایی با برقراری انواع جریان‌های اقتصادی و اجتماعی در ناحیه، سیاستی را در جهت افزایش دامنهٔ روابط روستایی- شهری اجرا می‌نمایند؛ که این امر برای متنوع ساختن اقتصاد روستایی، اطمینان از دسترسی این مناطق به منابع اساسی در شهرها و نهایتاً توسعهٔ ناحیه‌ای تحقق می‌یابد *(Rodríguez & Fitjar, 2013: 362)*. زمانی که رابطه با افزایش نابرابری‌های میان مناطق شهری و روستایی تأمل می‌شود، توسعهٔ پایدار در سکونتگاه‌های روستایی، که برای حفظ سنت‌های اجتماعی، ارزش‌های دینی، فرهنگ بومی و سازگاری طبیعی از اهمیت اساسی برخوردار است. به‌علاوه، کاهش نابرابری در قیمت زمین، ایجاد اقتصاد تولیدی روستایی، افزایش فرصت‌های شغلی جدید و تبدیل فضاهای روستایی به مناطق مناسب برای ارتقای زندگی اجتماعی و رفاه اقتصادی روستاییان مهم تلقی می‌شود *(Rodríguez & Hardy, 2015: 63)*؛ لذا، روستا و شهر دو عرصهٔ سکونت‌گاهی هستند، که روابط دوسویهٔ میان آن‌ها، توسعهٔ اقتصادی و نیز توسعهٔ ناحیه‌ای را رقم خواهد زد.

روش‌شناسی

روش تحقیق

رویکرد حاکم بر این پژهش، به لحاظ هدف‌گذاری در حوزهٔ تحقیقات کاربردی، روش‌شناسی آن در قالب مقالات توصیفی- تحلیلی و بر پایهٔ داده‌های میدانی و اسنادی بنا شده است. جامعهٔ آماری شامل کل روستاهای ۲۰ خانوار و بالاتر شهرستان اهواز به تعداد ۱۷۷ روستا در سال ۱۳۹۰ بوده و حجم نمونهٔ آن براساس فرمول کوکران با استفاده از

نسبت یا صفت موضوع زیاد یا کم جریانات یا پیوندهای روستاها با شهر تعیین شد، که بر این مبنا حجم نمونه ۸۶ روستا حاصل شد و به‌منظور اطمینان بیش‌تری تعداد ۹۰ روستا یعنی، ۵۰ درصد روستاهای منطقه انتخاب شده‌اند. شناسایی نواحی روستایی نمونه با استفاده از نمونه‌گیری ترکیبی تصادفی شامل نمونه‌گیری طبقه‌ای در مرحلهٔ اول و سپس تصادفی ساده بوده است. در این پژوهش، منظور از منطقه و ناحیه، محدودهٔ سیاسی-اداری شهرستان اهواز و مقصود از شهر، مرکز آن اهواز است. جریان‌های موجود میان روستاهای منطقه با شهر اهواز، به‌دلیل تأثیر پذیرفتن روستا از آن‌ها، منظور شده‌اند. گردآوری داده‌ها به دو گونهٔ اسنادی *(اطلاعات آماری سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰)* و میدانی (مبتنی بر ابزار پرسش‌نامه و مشاهدات مستقیم بوده که در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ با مراجعه به روستاهای نمونه و پرسش‌گری از دهیاری‌های مستقر در روستاها، معتمدان و بزرگان محلی) به انجام رسیده است. متغیّرهای پژوهش، به دو دستهٔ کلی، وابسته و مستقل طبقه‌بندی شده‌اند. متغیّر وابستهٔ تحقیق، سطح توسعهٔ هر روستا را مورد بررسی قرار داده است. این امر با بهره‌گیری از یکی فنون تصمیم‌گیری چندشاخصهٔ جبرانی، به بیانی، روش تسلط تقریبی یا ElectreIII به انجام رسیده است. نماگرهای تعیین سطح توسعهٔ ناحیه‌ای شامل ۱۲ موضوع، مربوط به معیار کشاورزی با ۱۰ متغیّر و برگرفته از مراکز خدمات روستاها، معیار علمی و آموزشی با ۸ متغیّر، معیار اقتصادی و تجاری با ۱۰ متغیّر، معیار فرهنگی و اجتماعی با ۱۰ متغیّر، معیار زیرساختی با ۱۵ متغیّر، عامل بهداشتی و درمانی با ۱۵ متغیّر، معیار سیاسی و اداری با ۸ متغیّر، معیار دینی و مذهبی با ۸ متغیّر، معیار مسکن و ساختمان با ۱۲ متغیّر، معیار ارتباطات و حمل و نقل با ۱۲ متغیّر مستخرج از داده‌های آماری سرشماری سال ۱۳۹۰ و ابزار پرسش‌نامه، معیار تراکم جمعیتی روستاها در ۶ طبقه و نهایتاً معیار وضعیت شیب زمین با ۶ طبقه، که در مجموع ۱۱۲ متغیّر موجود در روستاهای منطقه شناسایی گردید. این معیارها ازطریق تکمیل پرسش‌نامه به تعداد ۳۰ نفر از کارشناس آگاه به مسائل روستا و شهر[۱]، با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی در محیط Expert Choice و Excel مورد امتیازبندی قرار گرفت. به‌علاوه، جهت نمایش فضایی پهنه‌های هم‌پوشانی شاخص‌ها از نرم‌افزار سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی ArcGIS 10.3 بهره‌گیری شد. متغیّر مستقل در سطح کلان و اصلی قرار دارد و شامل ۱۱ عامل اصلی جریان نیروی کار با ۲ گویه، جریان تأمین مایحتاج زندگی با ۶ گویه، جریان خدماتی با ۱۰ گویه، جریان تأمین منابع مالی با ۲ گویه، جریان بازاریابی و فروش محصولات با ۴ گویه، جریان سرمایه‌گذاری روستایی- شهری با ۴ گویه، جریان سرمایه‌گذاری شهری- روستایی با ۴ گویه، جریان مبادلهٔ پول با ۲ گویه، جریان افکار و تجربیات با ۲ گویه، جریان مهاجرت با ۲ گویه و جریان ازدواج با ۲ گویه که در مجموع ۴۰ عامل یا پیوند ناحیه‌ای شناسایی و محاسبه شده‌اند. در تبیین و تحلیل یافته‌های و اطلاعات مربوط به پیوندهای روستایی- شهری از فنون مختلف بهره‌گیری به عمل آمد. برای بررسی برقراری رابطهٔ معناداری متغیّرها از آزمون پارامتریک پیرسون و آزمون ناپارامتریک اسپیرمن استفاده شده و به‌منظور تعیین ارتباط کل متغیّر مستقل با وابسته یا نقش زایا و انگلی شهر بر توسعهٔ ناحیه‌ای، از روش رگرسیون چندمتغیّره و ضریب بتای استاندارد بهره گرفته شد. روایی پرسش‌نامهٔ مذکور، بر پایهٔ مطالعات و سوابق پژوهشی محققان، نظرات استاد مربوطه و گروه علمی جغرافیای دانشگاه شهیدچمران اهواز انجام پذیرفته است. برای اطمینان از صحت ارائه سوالات، تنظیم گویه‌ها و ارتباط آن‌ها با حوزهٔ مطالعات روستایی از آرای برخی صاحب‌نظران جغرافیای کشور بهره‌گیری شد. بدین ترتیب روایی (اعتبار) پرسش‌نامه، خود به خود مورد تأیید واقع گردید. برای سنجش سطح پایایی (ثبات و اعتمادپذیری)

۱- فرآیند تکمیل پرسشنامه‌ها بیش از چهار ماه به طول انجامید که در این مدت طی جلسات طولانی نظرات هر کدام به‌صورت جداگانه اخذ گردید. لازم به ذکر می‌باشد که کارشناسان منتخب برای وزن‌دهی به نماگرهای پژوهش، پنج نفر در زمینهٔ جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، پنج نفر در حوزهٔ جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، پنج نفر در زمینهٔ جامعه‌شناسی روستایی، پنج نفر در حوزهٔ برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دو نفر در زمینهٔ ترویج و توسعهٔ کشاورزی، سه بخشدار شهرستان اهواز و پنج نفر کارشناس بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان خوزستان هستند. پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه مربوط به روش تحلیل سلسله مراتبی را اعضای هیئت‌علمی دانشگاه شهید چمران اهواز، بخشداران شهرستان اهواز و مسئولان بخش عمران روستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان خوزستان با میانگین سنی ۳۰ تا ۵۵ سال تشکیل می‌دهند.

پرسش‌نامه، عوامل مؤثر بر جریان‌های روستایی- شهری از نرم‌افزار آماری SPSS 22 استفاده گردید، که ضریب آلفای کرونباخ آن برابر ۰/۶۸ درصد به‌دست آمد. این امر بیان‌گر بالا بودن ارزش کلی ابزار پایایی پژوهش در زمینهٔ نامبرده است. جدول شمارهٔ ۲، شاخص‌ها و متغیرهای تأثیرگذار بر تعیین سطح توسعهٔ ناحیه‌ای را نشان می‌دهد.

جدول ۲: نماگرهای پژوهش

معیار	متغیّر
کشاورزی	سرانهٔ واحد دامی خانوار روستایی، سرانهٔ زمین کشاورزی خانوار به هکتار، نسبت اراضی زیرکشت به کل اراضی کشاورزی، نسبت اراضی زیرکشت به کل اراضی کشاورزی، تراکتور به‌ازای۱۰۰ هکتار زمین کشاورزی، عملکرد گندم در هکتار زمین، عملکرد جو در هکتار زمین، عملکرد نیشکر در هکتار زمین، عملکرد شلتوک در هکتار زمین، عملکرد در گوجه‌فرنگی هکتار زمین.
آموزشی	تعداد محصل، دسترسی به روستامهد، دسترسی به دبستان، دسترسی به مدرسهٔ راهنمایی، دسترسی به هنرستان کارودانش، دسترسی به هنرستان فنی و حرفه‌ای، دسترسی به کتابخانهٔ عمومی، تعداد مقالات دانشجویی پذیرش شده.
اقتصادی	دسترسی به فروشگاه تعاونی، دسترسی به بقالی، دسترسی به نانوایی، دسترسی به بانک، اشتغال زنان روستایی، اشتغال مردان در روستا، خانوارهای یارانه‌بگیر، خانوارهای دارای ماشین، خانوارهای دارای تلوزیون رنگی، خانوارهای دارای موبایل شهری.
اجتماعی	دسترسی به بوستان روستایی، دسترسی به زمین و سالن ورزشی، افراد تحت پوشش کمیتهٔ امداد امام خمینی، دستگاه مبدل دیجیتال در روستا، جمعیت با سواد زنان، جمعیت باسواد مردان، جمعیت کل باسواد روستا، جمعیت متأهل، جمعیت طلاق، جمعیت مجرد.
زیرساختی	دسترسی به برق شبکهٔ سراسری، دسترسی به گاز لوله‌کشی، دسترسی به تلفن، انرژی نو (خورشیدی، بادی و...)، موتور برق دیزلی، دسترسی به سامانهٔ تصفیه آب، دارای طرح هادی، نمایندگی پخش نفت سفید، نمایندگی پخش سیلندر گاز، شبکهٔ فاضلاب، شبکهٔ دفع رواناب سطحی، راه‌های زمینی روستایی، دسترسی به سامانهٔ تصفیه آب، راه‌های آسفالته، راه‌های خاکی.
بهداشتی	خانهٔ بهداشت، پزشک خانواده، داروخانه، دندان‌پزشک، دندان‌پزشک تجربی یا دندان‌ساز، بهورز، بهیار یا مامای روستایی، دامپزشک و تکنسین دامپزشکی، تعداد پرسنل بهداشتی، تعداد آزمایشگاه‌ها، مرکز تسهیلات زایمان، غسال‌خانه، تعداد زایمان در زایشگاه، کنترل موالید خانوارها، مساکن دارای حمام بهداشتی، مساکن دارای توالت بهداشتی.
سیاسی	شورای اسلامی، دهیاری، پاسگاه، پایگاه بسیج، مرکز خدمات کشاورزی، مروج کشاورزی، شورای حل اختلاف، شرکت تعاونی.
مذهبی	مسجد،امامزاده، خانهٔ عالم،دارالقرآن، امام جماعت، مدرسه و حوزهٔ علمیه، اماکن مذهبی مسلمانان، اماکن مذهبی سایر ادیان.
مسکن	تراکم نفر در واحد مسکونی، نسبت واحدهای مسکونی به کل خانوارها، واحد مسکونی با مساحت ۵۰ مترمربع و کمتر، واحد مسکونی با مساحت۵۱ تا ۷۵ مترمربع، واحد مسکونی با مساحت۱۰۱-۱۵۰ مترمربع، نسبت واحدهای مسکونی با اسکلت فلزی، نسبت واحدهای مسکونی با بتن آرمه، نسبت واحدهای مسکونی با آجر و آهن، نسبت واحدهای مسکونی قابل‌قبول، نسبت واحدهای مسکونی مرمتی، نسبت واحدهای مسکونی تخریبی، نسبت واحدهای مسکونی ضدزلزله به کل.
ارتباطات	فاصله تا شهر اهواز، دسترسی به جایگاه سوخت، دسترسی به وسیلهٔ نقلیهٔ عمومی، دفتر فناوری اطلاعات و ارتباطات، دسترسی عمومی به اینترنت، دسترسی به روزنامه و مجله، دسترسی به صندوق و دفتر پُست، دسترسی به دفتر مخابرات، سامانهٔ جمع‌آوری زباله، دسترسی به ایستگاه راه‌آهن، تعمیرگاه ماشین‌آلات کشاورزی، تعمیرگاه ماشین‌آلات غیرکشاورزی.
شیب‌زمین	۰- ۱ درصد، ۱- ۲ درصد، ۲- ۳ درصد، ۳- ۴ درصد، ۴- ۵ درصد، ۵ < درصد.
جمعیتی	۱۰۰- ۲۹۹ نفر، ۳۰۰- ۴۹۹ نفر، ۵۰۰- ۶۹۹ نفر، ۷۰۰- ۹۹۹ نفر، ۱۰۰۰- ۱۹۹۹نفر، ۲۰۰۰ < نفر.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۵

منطقهٔ مورد مطالعه

شهرستان اهواز مرکز استان خوزستان و وسیع‌ترین منطقهٔ سیاسی و اداری در استان، بین ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۵۴ دقیقهٔ طول جغرافیایی و ۳۱ درجه و ۴۶ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۵۳ دقیقهٔ عرض جغرافیایی قرار گرفته است. این شهرستان با وسعتی برابر ۴۷۸۸ کیلومترمربع، ۷/۵ درصد استان را شامل می‌شود و دارای سه بخش (اسماعیلیه، غیزانیه و مرکزی)، شش

دهستان (اسماعیلیهٔ شمالی و اسماعیلیهٔ جنوبی، غیزانیه، مشرحات، لامی و الهائی)، یک کانون شهری (اهواز) و نیز ۱۹۶ نقطهٔ روستایی می‌باشد. بر مبنای سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت کلی شهرستان اهواز حدود ۱۳۰۲۵۹۱ نفر بوده که از این میزان حدود ۱۱۰۱۴۶ نفر یا ۸/۴۵ درصد، جمعیت روستایی شهرستان را پوشش می‌دهد. این مقدار نسبت به جمعیت روستایی استان معادل ۹/۵۶ درصد است که از این نظر رتبهٔ دوم را در استان دارد. تعداد خانوارهای ساکن در منطقهٔ اهواز حدود ۳۶۲۴۸۰ نفر بوده که از این میزان بالغ بر ۲۹۰۱۳ نفر یا هشت درصد در نواحی روستایی شهرستان زندگی می‌کنند. این مقدار نسبت به خانوارهای روستایی استان معادل ۹/۸۶ درصد بوده است. از نظر بُعد خانوار روستایی با ۴/۳۴ نفر از کل استان رتبهٔ دوم را به‌دست آورد.

نقشهٔ ۱: موقعیت استان خوزستان در کشور ایران

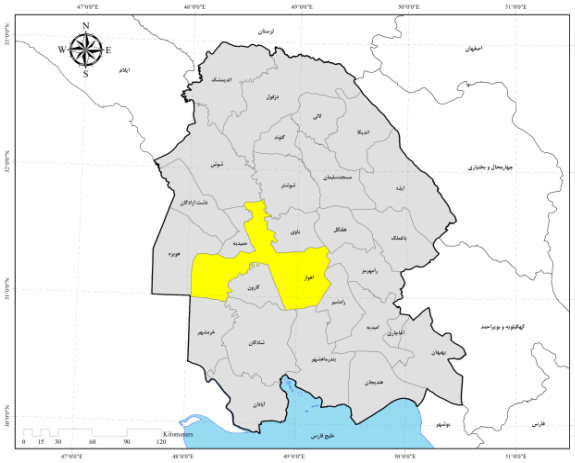

نقشهٔ ۲: موقعیت شهرستان اهواز در استان

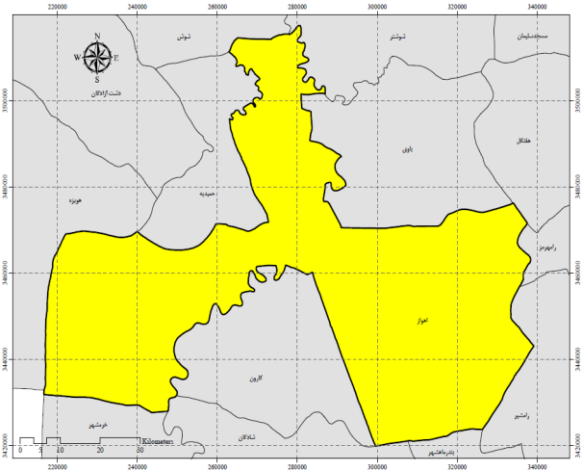

نقشهٔ ۳: محدودهٔ شهرستان اهواز

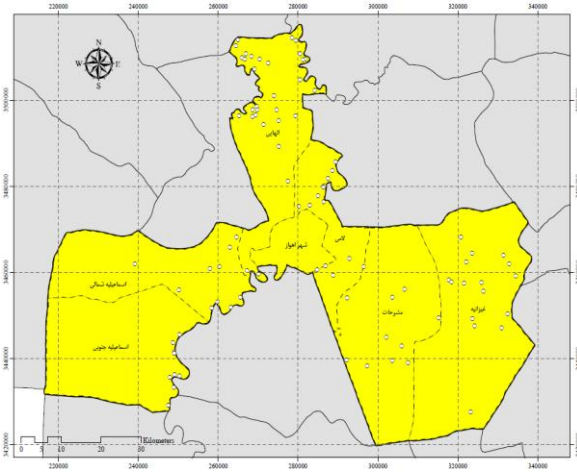

نقشهٔ ۴: موقعیت دهستان‌ها و روستاهای شهرستان

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۵

یافته‌های پژوهش

سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای

در رابطه با ضرایب اهمیت معیارهای توسعهٔ ناحیه‌ای برای شاخص شیب زمین و معیار بهداشتی بین ۰/۰۲۲ تا ۰/۲۰۳ در نوسان می‌باشد. هم‌چنین ضریب پایداری یا نرخ سازگاری شاخص‌ها نیز از ۰/۰۱ تا ۰/۰۸ متغیّر است، که ناهمسان بودن شاخص‌های توسعه در اغلب روستاها، می‌تواند دلیل اصلی این امر باشد. از تعداد کل روستاهای نمونه، ۲۶ روستا در سطح بسیار توسعه‌یافته، ۱۵ روستا توسعه‌یافته، ۱۰ روستا در حال توسعه، ۱۳ روستا محروم و ۲۶ روستا در سطح بسیار محروم قرار دارند. نتایج هر یک از روستاها در جدول شمارهٔ ۳ آمده است.

جدول ۳: رتبه‌بندی مناطق روستایی شهرستان اهواز براساس شاخص‌های توسعهٔ ناحیه‌ای با مدل الکتر

روستا	ضریب	رتبه	روستا	ضریب	رتبه	روستا	ضریب	رتبه
دغاغله	۰/۹۵۵	۱	تل اسود	۰/۶۲۴	۳۱	خماسی	۰/۳۳۵	۶۱
ام‌الطمیر	۰/۹۴۶	۲	بیوض یک	۰/۵۹۳	۳۲	حموله	۰/۳۳۱	۶۲
نزهه	۰/۹۳۹	۳	ایستگاه خسروی	۰/۵۸۶	۳۳	سیدحسن	۰/۳۲۸	۶۳
غیزانیه بزرگ	۰/۹۲۳	۴	حفیره بربین	۰/۵۸۵	۳۴	سیدنبی	۰/۳۲۰	۶۴
الباجی	۰/۹۰۹	۵	مراونه	۰/۵۷۲	۳۵	چبسه کوچک	۰/۳۱۶	۶۵
گبیریک	۰/۸۹۴	۶	مزبان	۰/۵۷۱	۳۶	عرب راشد	۰/۳۱۶	۶۶
کریت برومی	۰/۸۷۳	۷	کاظمی یک	۰/۵۶۴	۳۷	طویله کوچک	۰/۲۹۹	۶۷
ابوبقال	۰/۸۳۰	۸	بروایه البوعزیز	۰/۵۶۴	۳۸	نمره سه کوپال	۰/۲۶۹	۶۸
جسانیه کوچک	۰/۸۲۸	۹	خبینه سفلی	۰/۵۴۱	۳۹	مشرفه بزرگ	۰/۲۶۲	۶۹
عوده	۰/۸۲۱	۱۰	البوثنوان	۰/۵۲۷	۴۰	طاهریه دو	۰/۲۳۷	۷۰
قلعه سحر	۰/۸۲۱	۱۱	چبسه بزرگ	۰/۵۱۱	۴۱	حسین فرخی	۰/۲۳۳	۷۱
البونیسی	۰/۸۱۷	۱۲	دامغه کوچک	۰/۴۹۲	۴۲	غدیرحبسه	۰/۲۲۶	۷۲
گبیرسه	۰/۷۷۷	۱۳	حریه	۰/۴۸۶	۴۳	قجریه دو	۰/۲۲۲	۷۳
گبیردو	۰/۷۷۶	۱۴	عشاره کوچک	۰/۴۸۶	۴۴	سیدحریر	۰/۲۱۵	۷۴
جسانیه بزرگ	۰/۷۷۶	۱۵	کاظمی دو	۰/۴۷۲	۴۵	ملاشیه سه	۰/۲۱۵	۷۵
اردوگاه مهاجرین	۰/۷۷۱	۱۶	دامغه بزرگ	۰/۴۶۳	۴۶	ابوسلبیخات‌بزرگ	۰/۲۰۸	۷۶
بیت واوی	۰/۷۴۱	۱۷	طواهر	۰/۴۵۶	۴۷	حیاویه	۰/۱۹۹	۷۷
حلاف سه	۰/۷۳۶	۱۸	مشرحات	۰/۴۵۱	۴۸	حلوه	۰/۱۹۵	۷۸
دب حردان	۰/۷۳۱	۱۹	بروایه عمیر	۰/۴۴۹	۴۹	ابوکبریه	۰/۱۸۷	۷۹
خبینه علیا	۰/۷۲۰	۲۰	ملی گت	۰/۴۴۶	۵۰	رمزیه یک	۰/۱۸۵	۸۰
بروایه	۰/۷۰۲	۲۱	صفیره	۰/۴۱۶	۵۱	صالح زباری	۰/۱۸۳	۸۱
عشاره بزرگ	۰/۶۹۱	۲۲	ابیرش	۰/۴۱۱	۵۲	یاسر	۰/۱۷۸	۸۲
سطامیه بزرگ	۰/۶۸۲	۲۳	مشرفه کوچک	۰/۳۸۷	۵۳	ام‌الطرفه	۰/۱۶۹	۸۳
بروایه یوسف	۰/۶۶۳	۲۴	شهرک علی چعب	۰/۳۸۰	۵۴	احمدآبادعبدال	۰/۱۶۶	۸۴
شمریه	۰/۶۶۲	۲۵	حلاف دو	۰/۳۷۵	۵۵	عبدالسید	۰/۱۶۶	۸۵
مگطوع	۰/۶۴۷	۲۶	حلاف یک	۰/۳۶۸	۵۶	بیوض	۰/۱۳۰	۸۶
حده	۰/۶۳۹	۲۷	شاخ کوپال	۰/۳۶۲	۵۷	گراییه	۰/۱۲۶	۸۷
ملیحان	۰/۶۲۶	۲۸	روزنه	۰/۳۴۹	۵۸	ابویرو	۰/۱۱۵	۸۸
صفحه دو	۰/۶۲۴	۲۹	سیدمعن	۰/۳۳۹	۵۹	سیدیدیم	۰/۰۹۱	۸۹
قجریه یک	۰/۵۹۳	۳۰	خیط	۰/۳۳۷	۶۰	مدنیات	۰/۰۶۲	۹۰

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۵

جدول ۴: وضعیت جریان‌های روستایی- شهری در منطقهٔ اهواز

جریان اثرگذار	نوع پیوند روستا با شهر	فراوانی	میانگین	ارتباط زیاد باشهر		ارتباط کم با شهر	
				تعداد	درصد	تعداد	درصد
نیروی کار	جریان افراد جهت کار از شهر به روستا	۲۹۴	۳۷	۳۵	۳۸/۸	۵۵	۶۱/۲
	جریان افراد جهت کار از روستا به شهر	۶۵۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۰	۰
تأمین نیازهای اساسی	میزان مراجعه به بازارهای محلی، هفتگی شهر	۴۶۷	۶۰	۷۸	۸۶/۶	۱۲	۳۱/۴
	میزان خرید مایحتاج غذایی از شهر در ماه	۶۴۲	۷۸	۸۸	۹۷/۷	۲	۲/۳
	میزان خرید لباس و پوشاک در سال از شهر	۵۱۴	۶۳	۸۳	۹۲/۲	۷	۷/۸
	میزان خرید لوازم خانگی از شهر در سال	۵۲۱	۶۴	۸۴	۹۳/۳	۶	۶/۷
	میزان خرید نهاده‌های کشاورزی از شهر در سال	۳۹۲	۴۸	۶۲	۶۸/۸	۲۸	۳۱/۲
	میزان خرید وسایل نقلیه و قطعات آن از شهر	۳۳۳	۴۲	۴۴	۴۸/۸	۴۶	۵۱/۲
خدماتی	میزان استفاده از خدمات بانکی	۴۴۳	۵۴	۷۳	۸۱/۱	۱۷	۱۸/۹
	میزان استفاده از خدمات بیمه	۳۲۴	۴۰	۴۱	۴۵/۵	۴۹	۵۴/۵
	میزان استفاده از خدمات درمانی	۳۸۹	۴۸	۶۰	۵۳/۳	۳۰	۴۶/۷
	میزان استفاده از خدمات رفاهی	۳۶۲	۴۴	۴۹	۵۴/۴	۴۱	۴۵/۶
	میزان استفاده از خدمات ورزشی	۴۳۴	۵۳	۷۲	۸۰	۱۸	۲۰
	میزان استفاده از خدمات فرهنگی و هنری	۴۵۵	۵۶	۷۷	۸۵/۵	۱۳	۱۴/۵
	میزان استفاده از خدمات آموزشی	۵۸۶	۷۲	۸۵	۹۴/۴	۵	۵/۶
	میزان استفاده از خدمات فنی و تخصصی شهر	۳۰۰	۳۶	۳۷	۴۱/۱	۵۳	۵۸/۹
	میزان استفاده از خدمات اداری، اقتصادی	۳۹۲	۴۸	۶۳	۷۰	۲۷	۳۰
	میزان مراجعه به شهر جهت تفریح و گردش	۵۱۱	۶۳	۸۲	۹۱/۱	۸	۸/۹
تأمین منابع مالی	تأمین مالی از منابع غیررسمی	۲۵۰	۳۰	۳۰	۳۳/۳	۶۰	۶۶/۷
	تأمین مالی از منابع رسمی	۴۵۵	۵۶	۷۶	۸۴/۴	۱۴	۱۵/۶
بازاریابی و فروش محصولات	بازاریابی محصولات تولیدی در شهر	۳۶۲	۴۴	۴۸	۵۳/۳	۴۲	۴۶/۷
	فروش محصولات زراعی و باغی به شهر	۳۸۹	۴۸	۶۱	۶۷/۷	۲۹	۳۲/۳
	فروش دام و فرآورده‌های دامی به شهر	۴۳۴	۵۳	۷۱	۷۸/۸	۱۹	۲۱/۲
	فروش صنایع دستی به شهر	۴۸۵	۵۹	۸۰	۸۸/۸	۱۰	۱۱/۲
سرمایه‌گذاری روستایی- شهری	سرمایه‌گذاری در بخش زمین و مسکن شهری	۳۹۲	۴۸	۶۴	۷۱/۱	۲۶	۲۸/۹
	سرمایه گذاری در بخش کشاورزی در شهر	۴۹۰	۶۵	۸۱	۹۰	۹	۱۰
	سرمایه‌گذاری در خدمات شهری	۴۳۴	۵۳	۷۰	۷۷/۷	۲۰	۲۲/۳
	سرمایه‌گذاری در صنایع شهری	۳۸۹	۴۸	۵۹	۶۵/۵	۳۱	۳۴/۵
سرمایه‌گذاری شهری- روستایی	سرمایه‌گذاری در بخش زمین و مسکن روستایی	۲۹۴	۳۶	۳۳	۳۶/۶	۵۷	۶۳/۴
	سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی روستا	۶۳۳	۷۸	۸۷	۹۶/۶	۳	۳/۴
	سرمایه‌گذاری در خدمات روستایی	۴۴۳	۵۴	۷۵	۸۳/۳	۱۵	۱۶/۷
	سرمایه‌گذاری در صنایع دستی روستایی	۳۶۲	۴۴	۴۷	۸۲/۲	۴۳	۴۷/۸
مبادلهٔ پول	میزان پولی که در سال از شهر به‌دست می‌آید	۴۴۳	۵۴	۷۴	۸۲/۲	۱۶	۱۷/۸
	میزان پولی که در سال در شهر خرج می‌شود	۴۵۵	۵۵	۷۵	۸۳/۳	۱۵	۱۶/۷
افکار و تجربیات	میزان استفاده روستاییان از افکار و تجربیات شهریان	۳۷۰	۶۳	۵۱	۵۶/۶	۳۹	۳۴/۴
	میزان استفاده شهریان از افکار و تجربیات روستاییان	۳۳۳	۴۱	۴۲	۴۶/۶	۴۸	۵۳/۴
مهاجرت	میزان مهاجرت روستا- شهری (مسائل اقتصادی)	۴۸۰	۵۹	۷۹	۸۷/۷	۱۱	۱۲/۳
	میزان مهاجرت روستا- شهری (مسائل غیراقتصادی)	۳۳۳	۴۱	۴۳	۴۷/۷	۴۷	۵۲/۳
ازدواج	میزان مردان روستایی ازدواج کرده با دختران شهری	۲۸۰	۳۶	۳۱	۳۴/۴	۵۹	۶۵/۶
	میزان مردان شهری ازدواج کرده با دخترانی از روستا	۳۲۴	۴۰	۴۰	۴۴/۴	۵۰	۵۵/۶

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۵

پیوندهای روستایی- شهری ناحیه

یازده جریان اثرگذار بر پیوندهای روستایی- شهری در این پژوهش مدنظر است (جدول ۳). مطابق با جریان اول (نیروی کار)، دو نوع پیوند روستا با شهر مطرح می‌باشد که از بین آن‌ها، جریان افراد برای کار از شهر اهواز به روستاهای شهرستان، با مجموع تعداد ۲۹۴ نفر (میانگین این شاخص به ازای هر روستا ۳/۲ نفر و بیش‌ترین تعداد، مربوط به روستای دغاغله، با ۳۱ نفر است)، کم‌ترین نوع پیوند و نیز جریان افراد برای کار از روستاهای شهرستان به شهر اهواز، با مجموع تعداد ۶۵۰ نفر (متوسط این عامل به ازای هر روستا ۷/۲ نفر و حداکثر آن، مربوط به روستای دغاغله، به تعداد ۷۱ نفر می‌باشد)، بیش‌ترین نوع مناسبات روستایی- شهری را به خود اختصاص داده است.

مطابق با جریان دوم (تأمین مایحتاج زندگی)، شش نوع پیوند روستا با شهر وجود دارد. جریان خرید نیازهای غذایی روستاییان از شهر اهواز در ماه، با مجموع تعداد ۶۴۲ نفر (میانگین این عامل به ازای هر روستا حدود ۷/۳ نفر است که بیش‌ترین تعداد آن، ۱۳۳ نفر برای روستای ام‌الطمیر از دهستان الهائی می باشد)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری و هم‌چنین جریان خرید وسایل نقلیه و قطعات آن از شهر اهواز در سال، با مجموع تعداد ۳۳۳ نفر (متوسط این شاخص ۷/۶ نفر به ازای هر روستا و حداکثر آن برای روستای دغاغله با ۹۱ نفر بوده است)، کم‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری را به‌دست آورده است.

مطابق با جریان سوم (خدماتی)، ۱۰ نوع پیوند روستا با شهر در نظر است، که از بین کل عوامل، جریان استفادهٔ روستاییان از خدمات حوزهٔ فنی و تخصصی از شهر اهواز، با مجموع تعداد ۳۰۰ نفر (میانگین این شاخص ۸/۱ نفر به ازای هر روستا با حداکثر ۶۳ نفر از روستای غیزانیه بزرگ و ۵۶۳ خانوار)، کم‌ترین نوع پیوند و نیز جریان استفاده از تسهیلات آموزشی شهر اهواز، با مجموع تعداد ۵۸۶ نفر (میانگین شاخص به ازای هر روستا ۶/۹ نفر که حداکثر آن در روستای دغاغله با تعداد ۲۱۲ نفر است)، بیش‌ترین نوع روابط روستایی- شهری را به خود تعلق داده است. طبق جریان چهارم (تأمین منابع مالی)، دو نوع پیوند روستا با شهر مطرح است، که در این میان، جریان تأمین مالی از منابع رسمی (بانک‌ها و موسسأت قرض‌الحسنه)، با مجموع تعداد ۴۵۵ نفر (متوسط این شاخص ۶ نفر به ازای هر روستا و بیش‌ترین آن‌ها با ۷۹ نفر مربوط به روستای ام‌الطمیر در دهستان الهائی است)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری و جریان تأمین مالی از منابع غیررسمی (استقراض از دوستان و آشنایان)، با مجموع تعداد ۲۵۰ نفر (میانگین این شاخص، ۸/۳ نفر به ازای هر روستا که بیش‌ترین آن، مربوط به روستای مراونه، با ۳۰ نفر است)، کم‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری را کسب کرده است.

مطابق با جریان پنجم (بازاریابی و فروش محصولات)، چهار نوع پیوند روستا با شهر در نظر گرفته شده است، که از بین کلیهٔ این عوامل، جریان بازاریابی محصولات تولیدی روستاها در شهر اهواز، با مجموع تعداد ۳۶۲ نفر (متوسط این عامل به ازای هر روستا ۷/۳ نفر که حداکثر آن مربوط به روستای الباجی از روستاهای منطقه با ۱۲۹ نفر است)، کم‌ترین نوع پیوند و جریان فروش صنایع دستی روستایی به شهر اهواز، با مجموع تعداد ۴۸۵ نفر (میانگین شاخص به ازای هر روستا ۷/۷ نفر با حداکثر ۲۹ نفر برای روستای واقع در ۱۱ کیلومتری شهر اهواز با نام بیوض یک است)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری را داشته است.

مطابق با جریان ششم (سرمایه‌گذاری روستا- شهری)، چهار نوع پیوند روستا با شهر در نظر گرفته شده است، که از میان کلیهٔ این عوامل، جریان

سرمایه‌گذاری روستاییان در بخش کشاورزی از شهر اهواز، با مجموع تعداد ۴۹۰ نفر (متوسط این شاخص ۶ نفر به ازای هر روستا با بیش‌ترین تعداد ۶۵ نفر برای روستای ام‌الطمیر است)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری و هم‌چنین جریان سرمایه‌گذاری روستاییان در بخش زمین و مسکن شهری، با مجموع تعداد ۳۹۲ نفر (میانگین این شاخص ۶/۱ نفر به ازای هر یک از روستاهای شهرستان با حداکثر تعداد ۶۸ نفر برای روستای دغاغله)، کم‌ترین نوع مناسبات روستایی- شهری را به خود اختصاص داده است.

طبق جریان هفتم (سرمایه‌گذاری شهری- روستایی)، چهار نوع پیوند روستا با شهر مطرح است، که از میان کل عوامل، جریان سرمایه‌گذاری شهروندان در بخش زمین و مسکن روستایی، با مجموع تعداد ۲۹۴ نفر (میانگین این عامل ۸/۹ نفر به ازای هر روستا در منطقه است با حداکثر ۸۴ نفر از روستای دغاغله)، کم‌ترین نوع پیوند و هم‌چنین جریان سرمایه‌گذاری شهروندان اهواز در بخش کشاورزی روستاها، با مجموع تعداد ۶۳۳ نفر (متوسط این عامل به ازای هر روستا ۷/۳ نفر که حداکثر آن مربوط به روستای الباجی با ۱۲۹ نفر است)، بیش‌ترین نوع پیوند را دارا است.

مطابق با جریان هشتم (مبادلهٔ پول)، چهار نوع پیوند روستا با شهر وجود دارد، یعنی جریان پولی که روستاییان شهرستان در طول سال در شهر اهواز از دست می‌دهند، با مجموع تعداد ۴۵۵ نفر (متوسط عامل ۶/۱ نفر به ازای هر روستا و بیش‌ترین آن مربوط به روستای جسانیهٔ بزرگ با ۶۷ نفر است)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری و جریان میزان پولی که روستاییان در سال از شهر اهواز به دست می‌آورند، با مجموع تعداد ۴۴۳ نفر (میانگین عامل به ازای هر روستا ۶ نفر بوده، که حداقل آن مربوط به روستای محروم خیط با تعداد ۲ نفر و بیش‌ترین آن برای به روستای دغاغله با تعداد ۳۵ نفر است)، کم‌ترین نوع مناسبات روستایی- شهری را به‌دست آورده است.

مطابق با جریان نهم (اطلاعات، ایده‌ها، افکار، الگوها و تجربیات)، دو نوع پیوند روستا با شهر وجود دارد، که از میان عوامل، جریان استفاده و استقبال شهروندان از ایده‌ها و تجارب روستاییان، با مجموع تعداد ۳۳۳ نفر (متوسط این عامل به ازای هر یک از روستاها ۷/۹ نفر در منطقه که بیش‌ترین آن، مربوط به دغاغله با ۲۱ نفر است)، کم‌ترین نوع پیوند و جریان استفاده و استقبال روستاییان از ایده‌ها و تجربیات شهروندان اهوازی، با مجموع تعداد ۳۷۰ نفر (میانگین این عامل به تناسب هر روستا ۷/۳ نفر بوده، که بیش‌ترین آن به روستای الباجی با ۹۴ نفر مربوط است)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری را دارا می‌باشد.

مطابق با جریان دهم (مهاجرت)، دو نوع پیوند روستا با شهر مدنظر بوده که از میان این عوامل، جریان مهاجرت روستایی- شهری از نظر مسائل اقتصادی، با مجموع تعداد ۴۸۰ نفر (متوسط این عامل به ازای هر روستا، ۶/۱ نفر با حداکثر آن، ۸۸ نفر از روستای دغاغله در دهستان لامی)، بیش‌ترین نوع پیوند و جریان مهاجرت روستایی- شهری از نظر مسائل غیراقتصادی، با مجموع تعداد ۳۳۳ نفر (میانگین این عامل ۷/۷ نفر به ازای هر روستا)، کم‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری را داشته است.

مطابق با جریان یازدهم (ازدواج)، دو نوع پیوند روستا با شهر مطرح است، که از بین این عوامل، تعداد مردان شهری ازدواج کرده با دخترانی از روستا، با مجموع تعداد ۳۲۴ نفر (متوسط این پیوند با شهر اهواز ۸/۱ نفر در هر روستا که بیش‌ترین آن، مربوط به دغاغله با ۵۶ نفر است)، بیش‌ترین نوع پیوند روستایی- شهری و نیز تعداد مردان روستایی ازدواج کرده با دخترانی از شهر اهواز، با مجموع تعداد ۲۸۰

نفر (میانگین این نوع پیوند، در هر یک از روستاهای شهرستان، ۹ نفر است)، کم‌ترین نوع مناسبات روستایی- شهری را دارا می‌باشد.

به‌منظور تهیهٔ لایه‌های فضایی جریان‌های اثرگذار بر روستایی- شهری مطابق با شدت و ضعف دامنهٔ جریانات روستاهای شهرستان با شهر اهواز به پنج طیف ارتباط بسیار زیاد، ارتباط زیاد، ارتباط نسبتاً زیاد، ارتباط کم و ارتباط بسیار کم طبقه‌بندی شده‌اند (نقشه‌های ۵ تا ۱۵).

سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای و پیوندهای روستایی- شهری

این بخش به بررسی ارتباط سطوح توسعهٔ کشاورزی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، سیاسی، مذهبی، مسکن، زیرساختی، ارتباطی، جمعیتی و شیب ناحیه با جریان‌های نیروی کار، نیازهای اساسی، خدماتی، بازاریابی و فروش محصولات، منابع مالی، سرمایه‌گذاری‌های روستا- شهری، سرمایه‌گذاری‌های شهری- روستایی، مبادلهٔ پول، افکار، مهاجرت و ازدواج در جدول شمارهٔ ۵ پرداخته شده است.

جدول ۵ : رابطهٔ توسعهٔ ناحیه‌های با جریانات اثرگذار در پیوندهای روستایی-شهری

جریان اثرگذار	متغیّر مستقل	متغیّر وابسته	اسپیرمن		پیرسون		رابطه
			معناداری	همبستگی	معناداری	همبستگی	
نیروی کار	جریان افراد جهت کار از شهر به روستا	سطوح توسعه	۰/۰۱۴	۰/۲۳۹	۰/۰۱۳	۰/۲۴۳	دارد
	جریان افراد جهت کار از روستا به شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۵۱۷	۰/۰۰۰	۰/۵۱۹	دارد
تأمین نیازهای اساسی	میزان مراجعه به بازارهای محلی، هفتگی شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۳	۰/۲۵۶	۰/۰۰۳	۰/۲۴۰	دارد
	میزان خرید مایحتاج غذایی از شهر در ماه	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۹۴	۰/۰۰۰	۰/۳۹۹	دارد
	میزان خرید لباس و پوشاک در سال از شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۳	۰/۲۵۷	۰/۰۰۴	۰/۲۸۱	دارد
	میزان خرید لوازم خانگی از شهر در سال	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۶۳	۰/۰۰۰	۰/۳۷۰	دارد
	میزان خرید نهاده‌های کشاورزی از شهر در سال	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۵۶	۰/۰۰۰	۰/۳۶۶	دارد
	میزان خرید وسایل نقلیه و قطعات آن از شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۵۳	۰/۰۰۱	۰/۳۴۹	دارد
خدماتی	میزان استفاده از خدمات بانکی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۴۲۱	۰/۰۰۰	۰/۴۲۱	دارد
	میزان استفاده از خدمات بیمه	سطوح توسعه	۰/۰۰۳	۰/۳۲۰	۰/۰۲۸	۰/۳۱۹	دارد
	میزان استفاده از خدمات درمانی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۵۷۰	۰/۰۰۰	۰/۵۶۹	دارد
	میزان استفاده از خدمات رفاهی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۵۸	۰/۰۰۰	۰/۳۵۴	دارد
	میزان استفاده از خدمات ورزشی	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۲۷	۰/۰۰۱	۰/۳۲۵	دارد
	میزان استفاده از خدمات فرهنگی و هنری	سطوح توسعه	۰/۰۶۰	۰/۱۲۴	۰/۰۶۱	۰/۱۲۶	ندارد
	میزان استفاده از خدمات آموزشی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۴۶۷	۰/۰۰۰	۰/۴۶۸	دارد
	میزان استفاده از خدمات فنی و تخصصی شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۰۸	۰/۰۰۱	۰/۳۰۵	دارد
	میزان استفاده از خدمات اداری، اقتصادی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۴۴۵	۰/۰۰۰	۰/۴۴۳	دارد
	میزان مراجعه به شهر جهت تفریح و گردش	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۴۱۵	۰/۰۰۰	۰/۴۱۶	دارد
تأمین منابع مالی	تأمین مالی از منابع غیررسمی	سطوح توسعه	۰/۰۰۲	۰/۲۵۸	۰/۰۰۲	۰/۲۶۰	دارد
	تأمین مالی از منابع رسمی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۹۴	۰/۰۰۰	۰/۴۱۳	دارد
بازاریابی و فروش محصولات	بازاریابی محصولات تولیدی در شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۲	۰/۳۱۰	۰/۰۰۲	۰/۳۰۹	دارد
	فروش محصولات زراعی و باغی به شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۲	۰/۲۷۸	۰/۰۰۱	۰/۲۸۹	دارد
	فروش دام و فرآورده‌های دامی به شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۱۰	۰/۰۰۱	۰/۳۱۰	دارد
	فروش صنایع دستی به شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۱۷	۰/۰۰۱	۰/۳۲۸۰	دارد

ادامه جدول ۵

جریان اثرگذار	متغیّر مستقل	متغیّر وابسته	اسپیرمن		پیرسون		رابطه
			معناداری	همبستگی	معناداری	همبستگی	
سرمایه‌گذاری روستایی- شهری	سرمایه‌گذاری در بخش زمین و مسکن شهری	سطوح توسعه	۰/۰۵۰	۰/۳۰۸	۰/۰۴۹	۰/۳۱۲	دارد
	سرمایه گذاری در بخش کشاورزی در شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۴	۰/۲۳۵	۰/۰۰۴	۰/۲۳۶	دارد
	سرمایه‌گذاری در خدمات شهری	سطوح توسعه	۰/۰۹۴	۰/۱۵۹	۰/۰۹۵	۰/۱۶۳	ندارد
	سرمایه‌گذاری در صنایع شهری	سطوح توسعه	۰/۱۰۶	۰/۱۴۸	۰/۱۱۲	۰/۱۵۰	ندارد
سرمایه‌گذاری شهری- روستایی	سرمایه‌گذاری در بخش زمین و مسکن روستایی	سطوح توسعه	۰/۰۲۳	۰/۲۳۸	۰/۰۳۰	۰/۲۵۴	دارد
	سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی روستا	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۵۵۶	۰/۰۰۰	۰/۵۵۵	دارد
	سرمایه‌گذاری در خدمات روستایی	سطوح توسعه	۰/۰۰۲	۰/۳۱۳	۰/۰۰۲	۰/۳۱۹	دارد
	سرمایه‌گذاری در صنایع دستی روستایی	سطوح توسعه	۰/۰۰۵	۰/۲۷۹	۰/۰۰۵	۰/۲۸۰	دارد
مبادلهٔ پول	میزان پولی که در سال از شهر به‌دست می‌آید	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۶۳	۰/۰۰۰	۰/۳۸۳	دارد
	میزان پولی که در سال در شهر خرج می‌شود	سطوح توسعه	۰/۰۰۳	۰/۲۶۵	۰/۰۰۳	۰/۲۶۶	دارد
افکار و تجربیات	میزان استفاده روستاییان از افکار و تجربیات شهریان	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۴۲۱	۰/۰۰۰	۰/۴۲۲	دارد
	میزان استفاده شهریان از افکار و تجربیات روستاییان	سطوح توسعه	۰/۳۲۴	-۰/۰۴۵	۰/۳۲۹	-۰/۰۴۵	ندارد
مهاجرت	میزان مهاجرت روستا- شهری (مسائل اقتصادی)	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۴۶۱	۰/۰۰۰	۰/۴۶۲	دارد
	میزان مهاجرت روستا- شهری (مسائل غیراقتصادی)	سطوح توسعه	۰/۰۰۲	۰/۲۶۵	۰/۰۰۲	۰/۲۵۸	دارد
ازدواج	میزان مردان روستایی ازدواج کرده با دختران شهری	سطوح توسعه	۰/۲۹۸	-۰/۰۰۲	۰/۳۰۲	-۰/۰۰۵	ندارد
	میزان مردان شهری ازدواج کرده با دخترانی از روستا	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۲۹۸	۰/۰۰۱	۰/۳۰۲	دارد

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

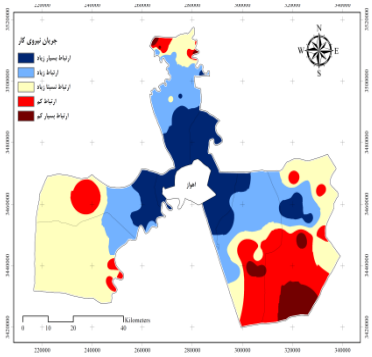

نقشهٔ ۵: جریان نیروی کار

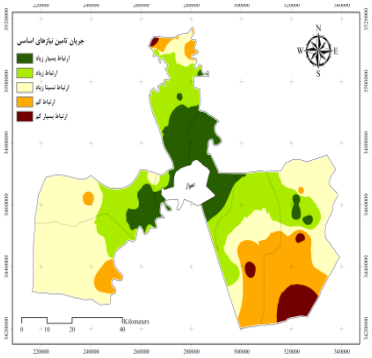

نقشهٔ ۶: جریان تأمین نیازهای اساسی

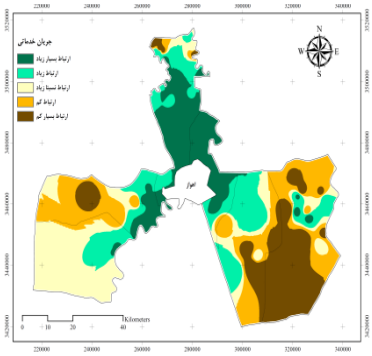

نقشهٔ ۷: جریان خدماتی

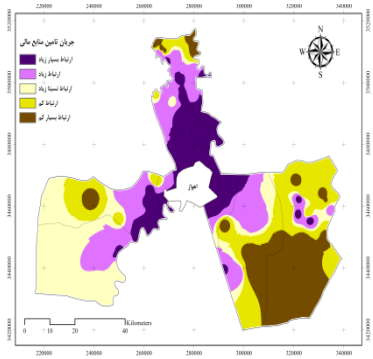

نقشهٔ ۸: جریان تأمین منابع مالی

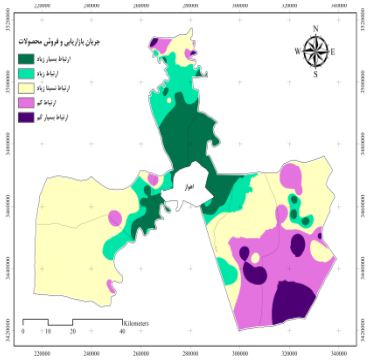

نقشهٔ ۹: بازاریابی و فروش محصولات

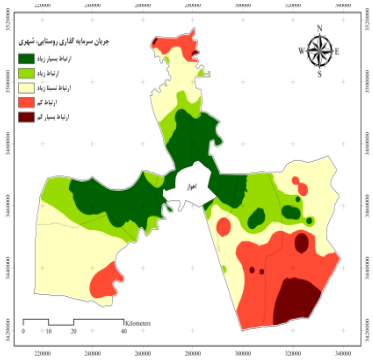

نقشهٔ ۱۰: سرمایه گذاری روستایی- شهری

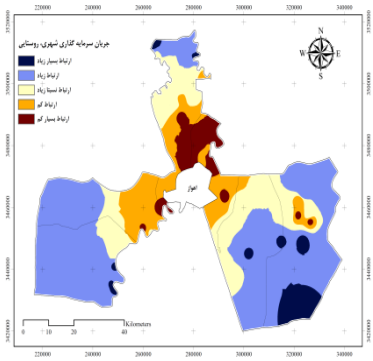

نقشهٔ ۱۱: سرمایه گذاری شهری-روستایی

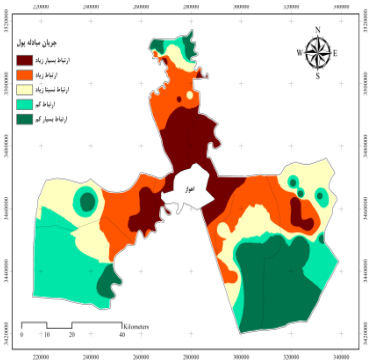

نقشهٔ ۱۲: جریان مبادلهٔ پول

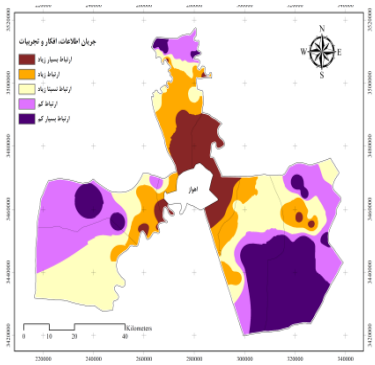

نقشهٔ ۱۳: اطلاعات، ایده‌ها و تجربیات

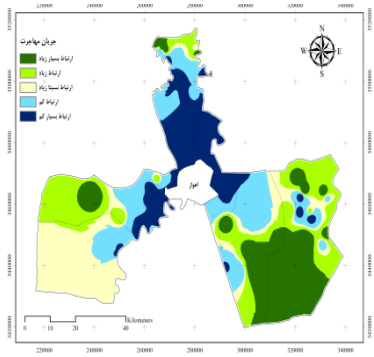

نقشهٔ ۱۴: جریان مهاجرت

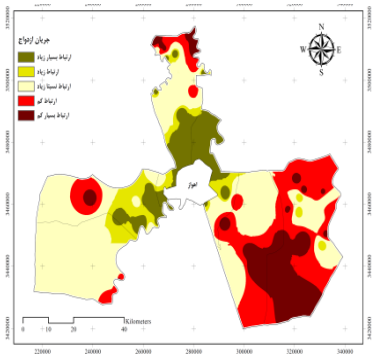

نقشهٔ ۱۵: جریان ازدواج

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۵

ارتباط بین پیوندها و سطوح توسعه ناحیه‌ای

تأثیر اول به جریان نیروی کار اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با متغیّرهای سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری آن‌ها از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۱۴ در نوسان بوده است. در این میان، اگر بین جریان میزان افراد برای کار از روستا به شهر و سطوح توسعهٔ کشاورزی و جمعیتی منطقه رابطه‌ای برقرار شود، این ارتباط معنادار و منفی خواهد بود. زیرا سطح معناداری در آزمون پیرسون و اسپیرمن ۰/۰۰۰ و ضریب همبستگی آن‌ها بین ۰/۰۳۸ تا ۰/۱۱۲-قرار گرفته است.

تأثیر دوم به جریان تأمین نیازهای اساسی اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با متغیّرهای سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری آن‌ها از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۰۳ در نوسان بوده است.

در این بین، اگر میان میزان مراجعهٔ روستاییان به بازارهای محلی، هفتگی شهر و سطح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی منطقه رابطه‌ای برقرار شود، این ارتباط معنادار و مثبت خواهد بود. زیرا سطح این معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن ۰/۰۰۴ و ضریب همبستگی آن‌ها بین ۰/۳۱۷ تا ۰/۳۲۲ به‌دست آمده است.

تأثیر سوم به جریان خدماتی اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با سطوح توسعهٔ آموزشی، اجتماعی و ارتباطی ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری از ۰/۰۱۴ تا ۰/۰۳۲ و ضریب همبستگی آن‌ها ۰/۱۹۱ تا ۰/۳۰۱ در نوسان بوده است. در این بین، در میان ۹ متغیّر دیگر این عامل که دارای ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای هستند، سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۲۹ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۲۳۵ تا ۰/۴۹۸ به‌دست آمده است. شدت ارزش همبستگی در این جریان بین ضعیف تا خیلی قوی در این جریان حکایت دارد.

تأثیر چهارم به جریان تأمین منابع مالی اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با متغیّرهای سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری آن‌ها از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۰۲ در نوسان بوده است. در این بین، اگر میان متغیّر میزان تأمین مالی از منابع غیررسمی و سطح توسعهٔ اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی منطقه رابطه‌ای برقرار گردد، این ارتباط معنادار و مثبت خواهد بود. زیرا سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن ۰/۰۰۰ و ضریب همبستگی آن بین ۰/۳۵۹ تا ۰/۴۱۲ به‌دست آمده است.

تأثیر پنجم به بازاریابی و فروش محصولات کشاورزی اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با متغیّرهای سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری آن‌ها از ۰/۰۰۱ تا ۰/۰۰۲ در نوسان بوده است. در این بین، اگر میان متغیّر فروش صنایع دستی به شهر و سطح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی، کشاورزی و ارتباطی منطقه رابطه‌ای برقرار گردد، این ارتباط معنادار و مثبت خواهد بود. زیرا سطح این معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن ۰/۰۱۵ و ضریب همبستگی آن‌ها بین ۰/۲۹۸ تا ۰/۳۲۲ به‌دست آمده است.

تأثیر ششم به جریان سرمایه‌گذاری روستایی- شهری اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با سطوح توسعهٔ اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ارتباطی ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری از ۰/۰۱۲ تا ۰/۰۴۰ و ضریب همبستگی آن‌ها ۰/۲۰۱ تا ۰/۲۳۸ در نوسان بوده است. در این بین، در میان ۲ متغیّر دیگر این عامل که دارای ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای هستند، سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن بین ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۰۲، ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۳۲۵ تا ۰/۳۸۴ و شدت ارزش همبستگی یا دامنهٔ پیوند در این جریان بین متوسط تا خیلی قوی قرار دارد.

تأثیر هفتم به جریان سرمایه‌گذاری شهری- روستایی در روستا اشاره دارد. یافته‌های حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با متغیّرهای سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت است. به‌طوری که سطح معناداری آن‌ها از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۳۰ در نوسان می‌باشد. در این بین، اگر میان متغیّر سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی روستایی و سطوح توسعهٔ کشاورزی، اقتصادی و جمعیتی ناحیه رابطه‌ای برقرار شود، این ارتباط معنادار و مثبت خواهد بود. زیرا، سطح این معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۰۱ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۳۵۶ تا ۰/۵۱۷ به‌دست آمده است. شدت ارزش همبستگی یا دامنهٔ پیوند در این جریان بین طبقات متوسط تا خیلی قوی قرار دارد.

تأثیر هشتم به جریان مبادلهٔ پول اشاره دارد. یافته‌های حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با متغیّرهای سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت است. به‌طوری که سطح معناداری آن‌ها از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۰۳ در نوسان می‌باشد. در این میان، اگر بین متغیّر میزان پول حاصل از شهر در سال و سطوح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی و درمانی منطقه رابطه‌ای برقرار شود، این ارتباط معنادار و مثبت خواهد بود. زیرا، سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن مقدار ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۲۸ و ضریب همبستگی آن‌ها بین ۰/۳۲۸ تا ۰/۴۱۰ قرار گرفته است. شدت مقدار همبستگی یا دامنهٔ پیوند در این جریان متوسط است.

تأثیر نهم به جریان ایده‌ها، افکار، اطلاعات، نوآوری‌ها و تجارب اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با سطوح توسعهٔ اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی ناحیه‌ای دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری از ۰/۰۲۴ تا ۰/۰۵۳ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۱۹۸ تا ۰/۲۶۳ در نوسان بوده است. در این میان، متغیّر میزان بهره‌گیری روستاییان از اطلاعات و تجارب شهرنشینان دارای ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای است. زیرا، سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن بین ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۲۰ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۲۴۵ تا ۰/۴۳۱ به‌دست آمده است. شدت مقدار همبستگی یا دامنهٔ روابط روستایی- شهری در این جریان بین طبقهٔ ضعیف و طبقهٔ متوسط قرار گرفته است.

تأثیر دهم به جریان مهاجرت اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با سطوح توسعهٔ اجتماعی، اقتصادی، ارتباطی ، جمعیتی و مسکن ناحیه دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۴۵ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۲۰۳ تا ۰/۵۲۳ حکایت دارد. در این میان، متغیّر میزان مهاجرت‌های روستایی- شهری ناشی از مسائل اقتصادی دارای ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای است. زیرا، سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن بین مقدار ۰/۰۰۱ تا ۰/۰۲۴ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۲۲۸ تا ۰/۳۹۶ به‌دست آمده است. در این جریان، دامنهٔ پیوندهای روستایی- شهری یا شدت ضریب همبستگی بین طبقهٔ ضعیف تا طبقهٔ متوسط در نوسان بوده است.

تأثیر یازدهم به جریان ازدواج اشاره دارد. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان می‌دهد که این جریان اثرگذار با سطوح توسعهٔ اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، مسکن و ارتباطی ناحیه دارای رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت می‌باشد. به‌طوری که سطح معناداری از ۰/۰۰۰ تا ۰/۰۵۱ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۱۸۰ تا ۰/۴۲۵ در نوسان بوده است. در این میان، متغیّر میزان مردان شهری ازدواج کرده با دخترانی از روستا دارای ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای است. زیرا، سطح معناداری در آزمون‌های پیرسون و اسپیرمن بین ۰/۰۰۱ تا ۰/۰۳۶ و ضریب همبستگی آن‌ها از ۰/۲۰۵ تا ۰/۳۶۸ می‌باشد. شدت مقدار همبستگی یا دامنهٔ پیوند در این جریان بین طبقهٔ ضعیف و طبقهٔ متوسط قرار دارد.

ارزیابی نهایی تأثیرات پیوندهای روستا-شهری

به‌منظور دستیابی به یک ارزیابی جامع جهت تحلیل نهایی اثرات پیوندهای روستایی- شهری با سطوح توسعهٔ روستایی، از رگرسیون چندمتغیّره و برقراری ارتباط ۳۴ متغیّر مستقل دارای ارتباط معنادار بهره‌گیری شده است. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که این ارتباط در سطح معنادار ۰/۰۰۰، ضریب همبستگی ۰/۹۸۷ و از نوع مثبت می‌باشد. به‌علاوه، شدت میزان همبستگی یا دامنهٔ روابط روستایی- شهری میان دو متغیّر مستقل و وابسته در حد بسیار قوی پیش‌بینی گردید. مطابق با این مدل و رابطهٔ ضریب تعیین ۱/۰۰۰ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۹۶۶ به‌دست آمده که این بدان مفهوم می‌باشد که ۹۶/۶ درصد واریانس سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای توسط ۳۵ متغیّر مستقل به‌عنوان آثار مثبت شهر تعیین می‌شود.

جدول ۶: روابط معناداری بین پیوندهای روستایی- شهری و توسعهٔ ناحیه‌ای

متغیّر مستقل	وابسته	پیرسون		اسپیرمن		رابطه
		معناداری	همبستگی	معناداری	همبستگی	
نیروی کار	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۷۸	۰/۰۰۰	۰/۳۸۱	دارد
تأمین نیازهای اساسی	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۳۰	۰/۰۰۱	۰/۳۳۴	دارد
خدماتی	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۷۶	۰/۰۰۰	۰/۳۷۵	دارد
تأمین منابع مالی	سطوح توسعه	۰/۰۰۱	۰/۳۲۶	۰/۰۰۱	۰/۳۳۷	دارد
بازاریابی و فروش محصولات	سطوح توسعه	۰/۰۰۳	۰/۳۰۴	۰/۰۰۳	۰/۳۰۹	دارد
سرمایه‌گذاری روستاییان در شهر	سطوح توسعه	۰/۰۰۴	۰/۲۱۳	۰/۰۰۴	۰/۲۱۵	دارد
سرمایه‌گذاری شهریان در روستا	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۴۷	۰/۰۰۰	۰/۳۵۲	دارد
مبادلهٔ پول	سطوح توسعه	۰/۰۰۲	۰/۳۱۴	۰/۰۰۲	۰/۳۲۵	دارد
اطلاعات، افکار، ایده‌ها و تجربیات	سطوح توسعه	۰/۱۶۲	۰/۰۸۸	۰/۱۶۵	۰/۰۸۹	ندارد
مهاجرت	سطوح توسعه	۰/۰۰۰	۰/۳۶۳	۰/۰۰۰	۰/۳۶۰	دارد
ازدواج	سطوح توسعه	۰/۱۵۰	۰/۰۴۸	۰/۱۵۲	۰/۰۴۸	ندارد

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

نتیجه

در جهان امروز، شهر و روستا به شکل منفرد و جدای از یکدیگر قادر به ادامهٔ حیات خود نیستند. رشد و تکامل این سکونتگاه‌ها در وجود رابطهٔ پویا و متناسب بین آن‌ها است. جغرافیا به‌مثابه دانشی اجتماعی، آینده‌نگر، ترکیبی، کل‌نگر و همه‌سونگر نمی‌تواند شهرها را تنها، مجزا از ناحیه و مکان‌های تولیدی یعنی، روستاها مطالعه نماید. شهر و روستا در ارتباط تنگاتنگ و پیوسته با یکدیگر قرار دارند. به‌عبارتی، شهر با حوزهٔ پیرامونی خود، روستاهای اطراف و شهرهای دیگر ناحیه که در آن تکوین یافته، دارای پیوند جغرافیایی محکمی می‌باشد. در این جریان، هر نوع عاملی که بر توسعهٔ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نابرابر نواحی جغرافیایی بینجامد، بازتاب آن را در چشم‌اندازهای شهری، روستایی و رشد ناهمگون هر کدام از آن‌ها می‌توان یافت. بر این اساس، هنگامی که روابط میان سکونتگاه‌ها موزون، دوسویه و مکمل نباشد، یا متأثر از جریان یک‌سویه کانون برتر و مسلط شهری باشد، جهت و شدت جریانات فضایی و منافع حاصل از آن، متوجه شهرها خواهد بود. در سایهٔ وجود رابطهٔ نابرابر مکانی- فضایی در عرصهٔ قلمرو، شهرها به‌صورت مستمر با انباشت امکانات، ثروت و سرمایه مواجه هستند و در مقابل، روستاها از وجود نیروهای و مؤلفه‌های محرک رشد و توسعه تهی می‌شوند.

آنچه از یافته‌های پژوهش استنباط گردید، از مجموع ۴۰ مورد پیوندها و روابط روستایی- شهری مورد بررسی در قالب ۱۱ عامل تأثیرگذار شهر در این منطقه، ۳۴ مورد آن دارای ارتباط معنادار و از نوع مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای بوده‌اند، هر چند که عدم معناداری برخی دیگر از پیوندها تنها به منزلهٔ نبود رابطهٔ معنادار بوده و نمی‌توان پیوند و اثر غیرمستقیم آن‌ها را نفی کرد. برای وضوح این مطلب به بحث و نتیجه‌گیری در چارچوب اهداف موضوع پرداخته خواهد شد. نتایج مربوط به هر یک از جریان‌ها با سطح اطمینان ۹۹ درصد سنجش یافته است.

مطابق با اثر جریان نیروی کار، یافته‌ها حاکی از وجود رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به‌بیانی، هر چه میزان پیوند نیروی کار روستا با شهر بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در مرتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد.

مطابق با اثر جریان تأمین نیازهای زندگی، یافته‌های پژوهش حاکی از برقراری ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به‌بیانی، هر چه میزان مراجعهٔ روستاییان به شهر برای خرید هفتگی از بازارهای محلی شهر، خرید ماهانهٔ مایحتاج غذایی، خرید سالانهٔ پوشاک و لباس، خرید

سالانهٔ لوازم خانگی، خرید سالانهٔ نهاده‌های کشاورزی و یا خرید سالانهٔ وسایل نقلیه و قطعات آن بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در مرتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد.

مطابق با اثر جریان خدماتی، یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به عبارتی، هر چه میزان پیوند خدماتی شهر با روستا بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در رتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد. عدم برقراری ارتباط معنادار جریان استفادهٔ روستاییان از خدمات فرهنگی و هنری شهر با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای ناشی از تعداد زیاد روستاهای فاقد این پیوند می‌باشد.

مطابق با اثر جریان تأمین منابع مالی، یافته‌ها حاکی از وجود ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به بیانی، هر چه میزان پیوند تأمین منابع مالی شهر با روستا بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در مرتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد. در این بین، منابع مالی رسمی و غیررسمی تأثیر بالقوه و مستقیمی را بر سطوح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی، کشاورزی و زیرساختی منطقه ایفا داشته است.

دربارهٔ اثر جریان تأمین بازاریابی و فروش محصولات، یافته‌ها حاکی از برقراری ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به‌بیانی، هر چه میزان پیوند بازاریابی و فروش محصولات شهر با روستا بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در رتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد. در این بین، فروش محصولات زراعی و باغی، بازاریابی محصولات تولیدی در شهر، فروش دام و فرآورده دامی و صنایع دستی به شهر دارای رابطهٔ معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی، کشاورزی و ارتباطی داشته است.

مطابق با اثر جریان سرمایه‌گذاری روستایی- شهری، یافته‌ها حاکی از برقراری ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. یعنی، هر چه میزان پیوند سرمایه‌گذاری روستاییان در نواحی شهری بیش‌تر باشد، سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای در مرتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد. در این بین، چهار عامل تأثیرگذار در روند مناسبات روستایی- شهری مانند سرمایه‌گذاری روستاییان در بخش‌های صنایع، کشاورزی، خدمات، زمین و مسکن شهری وجود دارد. دو متغیّر این جریان یعنی، سرمایه‌گذاری روستاییان در بخش خدمات و صنایع شهری فاقد ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای هستند. این امر ناشی از سطوح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، ارتباطی و جمعیتی منطقه است.

مطابق با اثر جریان سرمایه‌گذاری شهری- روستایی، یافته‌ها حاکی از برقراری ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. یعنی، هر چه میزان پیوند سرمایه‌گذاری شهرنشینان در نواحی روستایی بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در مرتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد. در این بین، چهار عامل تأثیرگذار در روند مناسبات شهری- روستایی، نظیر سرمایه‌گذاری روستاییان در بخش‌های صنایع، کشاورزی، خدمات، زمین و مسکن روستایی وجود دارند که همگی دارای رابطهٔ معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ کشاورزی، اقتصادی و جمعیتی منطقه هستند.

مطابق با اثر جریان تأمین مبادلهٔ پول، یافته‌ها حاکی از وجود ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به بیانی، هر چه مقدار پیوند مبادلهٔ پول شهر با روستا بیش‌تر باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در رتبهٔ بالاتری قرار می‌گیرد. در این بین، رابطهٔ پولی که سالیانه از شهر حاصل می‌شود و جریان پولی که سالیانه در شهر خرج می‌گردد بر سطوح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی اثر مستقیم دارد.

مطابق با اثر جریان ایده‌ها، افکار، اطلاعات، نوآوری‌ها و تجارب، یافته‌ها حاکی از عدم برقراری ارتباط معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به بیانی، هر چه مقدار پیوند ایده‌ها، اطلاعات و تجربیات شهر با روستا دامنهٔ بیش‌تری داشته باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در رتبهٔ پایین‌تری قرار می‌گیرد. متغیّر میزان استفادهٔ روستاییان از افکار و تجارب یکی دیگر از عوامل اثرگذار در مناسبات روستایی- شهری به‌شمار می‌آید که دارای ارتباط معنادار و مثبت با سطوح توسعهٔ اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی منطقه دارد.

مطابق با اثر جریان مهاجرت، یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به بیانی، هر چه پیوند مهاجرت‌های روستایی- شهری دامنهٔ بیش‌تری را داشته باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در رتبهٔ

بالاتری قرار می‌گیرد. ارتباط معنادار این جریان ناشی از تعداد افراد جامعه و روستاهای موجود در پیوند است. دیگر متغیّری که سهم عمده میان عوامل و رابطهٔ معنادار را دارا است، به شاخص مهاجرت‌های روستایی- شهری مبتنی بر مسائل اقتصادی ارتباط دارد که با سطوح توسعهٔ اجتماعی، اقتصادی ناحیه رابطهٔ معنادار و مثبتی برقرار کرده است.

مطابق با اثر جریان ازدواج، یافته‌های پژوهش حاکی از عدم وجود رابطهٔ معنادار و از نوع مثبت را تداعی می‌نماید. به‌عبارتی، هر چه میزان پیوند ازدواج شهر با روستا دامنهٔ بیش‌تری را داشته باشد، سطح توسعهٔ ناحیه‌ای در مرتبهٔ پایین‌تری قرار می‌گیرد. این امر، ناشی از تعداد اندک افراد و یا تعداد بیش‌تری روستاهای فاقد جریان میزان مردان روستایی ازدواج کرده با دختران شهری روستاییان باشد. دیگر متغیّری که سهم عمده میان عوامل و رابطهٔ معنادار را دارا است، به شاخص جریان تعداد مردان شهری ازدواج کرده با دخترانی از روستا ارتباط دارد که با سطوح توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی، مسکن، ارتباطی و جمعیتی منطقه یا شهرستان اهواز رابطهٔ معنادار و مثبتی برقرار کرده است.

مطابق با اثر کلی پیوند شهر با سطح توسعهٔ روستاهای ناحیه، یافته‌ها نشان داد که اولاً، ارتباط معنادار ناشی از همبستگی چندگانه در سطح ۹۹ درصد بین این دو متغیّر برقرار است؛ ثانیاً، از مجموع ۴۰ متغیّر تشکیل‌دهنده این مناسبات، ۳۴ عامل رابطهٔ معنادار مثبت داشته است؛ ثالثاً، ضریب تعیین تعدیل‌شده حاصل از رگرسیون چندمتغیّره به ۰/۹۶۶ یا ۹۶/۶ درصد تغییرات در توسعه به‌وسیلهٔ این ۳۵ متغیّر موردنظر نشان می‌دهد که پیوندهای روستا با شهر بر روی سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای به استثنای دو جریان اطلاعات، ایده‌ها، افکار و تجربیات و جریان ازدواج معنادار و از نوع مثبت است. لذا، بدین‌وسیله می‌توان نتیجه گرفت که نقش شهر اهواز بر توسعهٔ روستاهای پیرامونی خود، اثری مثبت و زایا داشته است.

مطابق با اهمیت و نقش مؤثرتر جریان‌های تأثیرگذار شهر و شاخص‌های آن، یافته‌ها با بهره‌گیری از رگرسیون چندمتغیّره و بتای استاندارد نشان داد که جریان خدماتی در مرتبهٔ نخست و جریان‌های نیروی‌کار، تأمین نیازهای اساسی، سرمایه‌گذاری‌های شهرنشینان در روستا، بازاریابی و فروش محصولات، سرمایه‌گذاری‌های روستاییان در شهر، مهاجرت، تأمین منابع مالی، مبادلهٔ پول، اطلاعات و ازدواج در مراتب بعدی این رتبه‌بندی قرار گرفته‌اند. اما در میان شاخص‌های این عوامل، جریان افراد جهت کار از روستا به شهر با ضریب بتای ۰/۶۸۲، میزان خرید ماهیانه مایحتاج غذایی از شهر با ضریب بتای ۰/۶۷۶، استفادهٔ روستاییان از خدمات آموزشی شهر با ضریب بتای ۰/۶۱۴ در رتبه‌های اول تا سوم پیوندهای مؤثر بر سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای واقع شده‌اند. از این‌رو، با توجه به نقش مثبت و زایای شهر اهواز متأثر از این متغیّرها به‌ویژه جریان خدماتی شهر و عامل نیروی کار و به تبع آن تأمین مایحتاج زندگی روستاییان، می‌بایست بیش از پیش بر توجه مدیران و برنامه‌ریزان بر پیوندهای روستایی- شهری برای توسعهٔ نواحی روستایی و گسترش هر چه بیش‌تر آن‌ها تأکید ورزید.

مطابق با ضرایب اهمیت شاخص‌های توسعهٔ ناحیه‌ای، نتایج نشان داد که معیار شیب‌زمین از لحاظ ارزشی دارای کم‌ترین امتیاز و معیار جمعیتی، بیش‌ترین میزان تعادل و برابری است. یافته‌های اجرای روش الکتر در این پژوهش حاکی از این است که به‌ترتیب روستاهای دغاغله با ضریب ۰/۹۲۱ در مرتبهٔ اول، ام‌الطمیر با ضریب ۰/۹۰۴ در مرتبهٔ دوم و نزهه با ضریب ۰/۸۸۹ در مرتبهٔ سوم قرار گرفته‌اند. این روستاها، بالاترین سطح توسعه و نیز بیش‌ترین روابط را با شهر اهواز داشته‌اند. به‌علاوه، روستای مدنیات با امتیاز ۰/۸۶۵- در مرتبهٔ پایین توسعه قرار گرفت و نیز کم‌ترین جریان با شهر اهواز را به خود تعلق داده است. در نهایت، برای نمایش فضایی سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای در روستاهای شهرستان اهواز (متغیّر وابسته) و روابط روستایی- شهری مؤثر در این ناحیه (متغیّر مستقل)، همهٔ لایه‌های مربوط به هریک از متغیّرها، در محیط سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی ترکیب شده‌اند؛ تا با بهره‌گیری از لایه‌های تلفیق شده به توان رابطهٔ پیوندهای روستایی- شهری و سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای در شهرستان اهواز، به‌صورت فضایی، تبیین نمود.

بر مبنای نقشهٔ ۱۶، نوزده روستای ناحیه یا ۲۱/۱ درصد حجم نمونه با شهر اهواز ارتباط بسیار زیاد برقرار کرده‌اند. هم‌چنین، چهارده روستای ناحیه یا ۱۵/۵درصد ارتباط زیاد، ۱۶ روستا یا ۱۷/۷درصد ارتباط نسبتاً زیاد، ۱۶ روستا یا ۱۷/۷درصد ارتباط کم و نیز ۲۵ روستای ناحیه یا ۲۷/۷ درصد حجم نمونه ارتباط بسیار کم و محدودی را با شهر اهواز داشته‌اند.

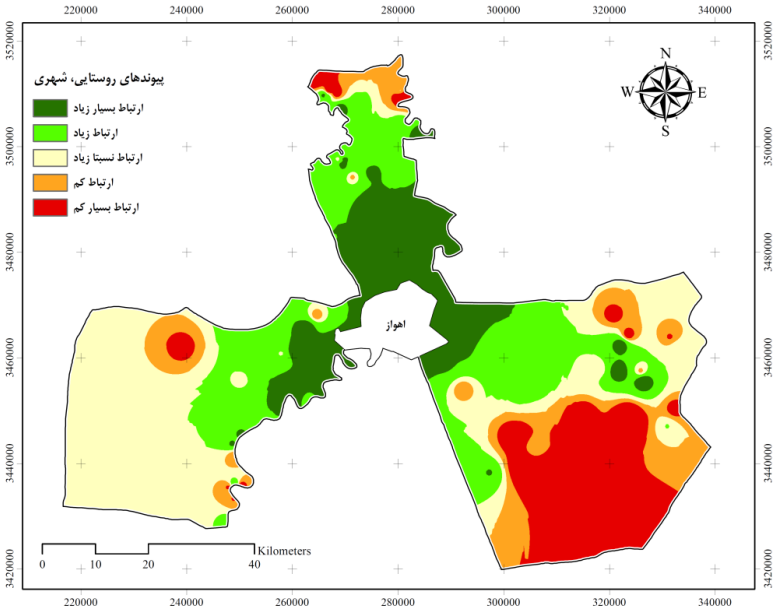

نقشه ۱۶: نمایش فضایی پیوندهای روستایی- شهری (متغیّر مستقل) در شهرستان اهواز

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۵

پیشنهادها

به‌منظور تعمیق و گسترش نقش جریانات و پیوندهای اثرگذار روستایی- شهری در توسعهٔ ناحیه‌ای، راهبردهای را می‌توان برشمرد:

- تهیهٔ برنامه‌های ناحیه‌ای ویژه در رابطه با نحوهٔ مدیریت و ساماندهی به کنش‌های متقابل روستایی- شهری؛
- تقویت قابلیت‌های شهر اهواز برای ایفای کارکردهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اداری و خدماتی به‌منظور سرویس‌دهی پیوسته و منظم به روستاهای اطراف خود؛
- اعمال نگرشی ناحیه‌ای در برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای مطابق با مکمل بودن مراکز انسانی و نه تلقی روستاها به‌مثابهٔ راهبردی برای رفع و بهبود مشکلات شهری؛
- احیا و ایجاد نظام سلسله‌مراتب سکونتگاهی برای نیل به روابطی متعادل و منطقی میان شهرها و روستاها، نه رابطهٔ سلطه‌گرایانه، بلکه از طریق افزایش نقش‌پذیری کانون‌های و مراکز با استعداد روستایی؛
- ایجاد بازارهایی با مقیاس محلی و ناحیه‌ای، در جهت جلوگیری از خروج مازاد تولیدات و سرمایهٔ‌های مادی از روستاهای ناحیه؛
- لزوم استفادهٔ پژوهشگران از نماگرها و عوامل بیش‌تری و ملموس برای تولید دادهٔ جدید و با نگاه بومی‌گزینی در تعیین ارتباط میان سطوح توسعهٔ ناحیه‌ای و پیوندها و جریانات روستایی- شهری.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی (۱۳۹۱). سازمان‌یابی فضایی و روابط شهر و روستا با تأکید بر سیستان، چاپ اول. انتشارات صحرا. مشهد.
- افراخته، حسن (۱۳۸۸). مدیریت روستایی با تأکید بر ایران، چاپ اول. انتشارات گنج هنر. تهران.
- پورطاهری، مهدی؛ عبدالرضا رکن‌الدین‌افتخاری؛ محمدرضا رضوانی؛ حسن آزادهدایت (۱۳۹۴). شناسایی و تحلیل نقش تعاملات روستایی- شهری در توسعهٔ روستایی؛ مطالعهٔ موردی: استان کرکوک، فصلنامهٔ پژوهش‌های روستایی. سال ۶. شمارهٔ ۳. صفحات ۶۵۱-۶۳۵.
- پورطاهری، مهدی؛ عبدالرضا رکن‌الدین‌افتخاری؛ لیلا مهدی‌پورروشن؛ الهه انزایی (۱۳۹۳). ارزیابی الگوی روابط ارگانیک و غیرارگانیک روستایی- شهری در روستاهای پیراشهری؛ مطالعهٔ موردی: روستاهای پیرامون شهر بابل، فصلنامهٔ پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی. سال ۳. شمارهٔ ۸. صفحات ۳۸-۲۶.
- خوبفکر برآبادی، حبیب‌الله؛ صالح‌الدین قریشی (۱۳۹۱). پیوندهای روستایی- شهری زاهدان و توسعهٔ نواحی روستایی؛ نمونه: شهرستان زاهدان، فصلنامهٔ پژوهش‌های روستایی. سال ۳. شمارهٔ ۱. صفحات ۱۴۶-۱۱۹.
- دربان‌آستانه، علیرضا؛ مجتبی قدیری‌معصوم؛ بهرام هاجری (۱۳۹۴). ارزیابی تطبیقی الگوهای تعاونی اشتراکی و نقطه‌ای ارائه خدمات در مدیریت روستایی شهرستان ابرکوه و لامرد، فصلنامهٔ تعاون و کشاورزی. سال ۴. شمارهٔ ۱۴. صفحات ۱۷۴-۱۴۵.
- رضایی، رحیم؛ امیر اوغلی‌وسعت (۱۳۸۹). بررسی حوزهٔ نفوذ کلان‌شهر تهران با روش زمانی و مدل جاذبه، فصلنامهٔ آمایش سرزمین. سال ۲. شمارهٔ ۳. صفحات ۲۸- ۵.
- رضوانی، علی‌اصغر (۱۳۹۱). روابط متقابل شهر و روستا با تاکید بر ایران، چاپ دهم، انتشارات دانشگاه پیام‌نور: تهران.
- رضوانی، محمدرضا؛ محبوبه شاهچراغ (۱۳۹۰). پیوندهای روستایی- شهری، شبکه‌های مهاجرت و توسعهٔ روستایی؛ مطالعهٔ موردی: ناحیهٔ دهملا استان سمنان، فصلنامهٔ توسعهٔ روستایی. سال ۳. شمارهٔ ۱. صفحات ۱۳۰- ۱۰۷.
- رضوانی، محمدرضا؛ ولی‌الله نظری؛ محمدامین خراسانی (۱۳۸۹). فرهنگ مفاهیم و اصطلاحات برنامه‌ریزی و توسعهٔ روستایی، چاپ اول. انتشارات جهاد دانشگاهی. تهران.
- زمانی، محدثه (۱۳۹۳). پیوندهای کلان‌شهری و تحولات کالبدی، فضایی روستاهای پیرامون؛ مطالعهٔ موردی: دهستان‌محمدآباد کرج، پایان‌نامهٔ کارشناسی‌ارشد. دانشگاه خوارزمی. تهران.
- سجاسی‌قیداری،حمدالله؛ احمد رومیانی؛خیرالنسا منصوری (۱۳۹۶). تحلیل فضایی پیوندهای روستا- شهری براساس عملکرد حوزهٔ نفوذ خدماتی مراکز شهری؛ مطالعهٔ موردی: شهرستان کوهدشت، فصلنامهٔ برنامه‌ریزی منطقه‌ای. سال ۷. شمارهٔ ۲۵. صفحات ۱۴۲-۱۲۹.
- سعیده‌زرآبادی، زهراسادات؛ سوده‌سادات طباطبایی (۱۳۹۳). ساماندهی سکونت‌گاه‌های روستایی شهرستان دماوند براساس شاخص‌های شبکهٔ منطقه‌ای، با تکنیک تاپسیس، فصلنامهٔ پژوهش‌های روستایی. سال ۵. شمارهٔ ۲. صفحات ۴۶۶-۴۴۵.
- سعیدی، عباس (۱۳۹۰). روابط و پیوندهای روستایی- شهری در ایران، چاپ اول. انتشارات مهرمینو. تهران.
- سعیدی، عباس؛ فرهاد عزیزپور؛ صدیقه حسینی‌حاصل؛ ابراهیم خلیفه؛ جهانبخش ریکا (۱۳۹۱). مطالعهٔ تطبیقی موانع شکل‌گیری پیوندهای روستایی- شهری؛ مطالعهٔ موردی: نواحی مرودشت فارس و کوهدشت لرستان، فصلنامهٔ جغرافیا. سال ۱۰. شمارهٔ ۳۳. صفحات ۲۶- ۷.
- سعیدی، عباس؛ جواد مکانیکی (۱۳۸۷). دگرگونی روابط شهر و روستا با تأکید بر فعالیت‌های اقتصادی؛ نمونهٔ موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان بیرجند، فصلنامهٔ جغرافیا. سال ۶. شمارهٔ ۱۶ و ۱۷. صفحات ۱۶-۱.
- شکویی، حسین (۱۳۹۱). دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، جلد اول. چاپ پانزدهم. انتشارات سمت. تهران.
- صدوقی، مهدی (۱۳۸۸). نقش شهرهای کوچک در توسعهٔ نواحی روستایی؛ مطالعهٔ موردی: فامنین همدان، پایان‌نامهٔ کارشناسی‌ارشد. دانشگاه سیستان و بلوچستان. زاهدان.
- طالشی، مصطفی؛ ریحانه سلطانی‌مقدس؛ رامین غفاری؛ عصمت کرمی‌فر (۱۳۹۵). واکاوی تأثیر ساختار اقتصادی محصولات زراعی بر پیوندهای روستا- شهری؛ نمونهٔ موردی: شهرستان دزفول، فصلنامهٔ پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی. سال ۵. شمارهٔ ۲. صفحات ۲۱۲- ۱۹۵.
- عزیزپور، فرهاد؛ آرمین محسن‌زاده (۱۳۸۹). نظریه‌ها و رویکردهای سازمان‌یابی فضایی سکونتگاه‌های روستایی، چاپ اول. انتشارات پلیکان. تهران.

- فرجی، فروق (۱۳۹۲). عوامل مؤثر در شکل‌گیری پیوندهای روستایی- شهری؛ مطالعهٔ موردی: بخش مرکزی شهرستان سروآباد، پایان‌نامهٔ کارشناسی‌ارشد. دانشگاه خوارزمی. تهران.
- قدیری‌معصوم، مجتبی؛ حبیبه یوسفی؛ محمد اکبرپور؛ احمد خلیلی (۱۳۹۱). تعارض روستاگریزی جوانان با روند توسعهٔ روستایی؛ مطالعهٔ موردی: دهستان دیزمار غربی شهرستان جلفا، فصلنامهٔ پژوهش‌های روستایی. سال ۳. شمارهٔ ۱۰. صفحات ۱۱۷- ۹۷.
- لطیفی، غلامرضا (۱۳۸۹). استراتژی ایجاد شبکهٔ منطقه‌ای به‌منظور تقویت پیوندهای میان شهر و روستا دستورکاری برای پژوهش‌های سیاست‌گذاری با اشاره به‌کشور اندونزی؛ قسمت اوّل. فصلنامهٔ اطلاعات جغرافیایی (سپهر). سال ۱۹. شمارهٔ ۷۴. صفحات ۴۲-۳۶.
- محمدی‌ده‌چشمه، مصطفی (۱۳۹۱). ناپایداری اجتماعی در بوم‌شهر ایرانی و آثار جمعیتی آن، فصلنامهٔ معرفت فرهنگی اجتماعی، سال ۴. شمارهٔ ۱. صفحات ۲۰- ۵.
- نظریان، اصغر (۱۳۹۰). جغرافیای شهری ایران، چاپ یازدهم. انتشارات پیام نور. تهران.
- Akkoyunlu, S (2015). The Potential of Rural-Urban Linkages for Sustainable Development and Trade, International Journal of Sustainable Development & World Policy, Vol. 4, No. 2, PP. 20-28.
- Antrop, M. (2004). Landscape Change and the Urbanization Progress in Europe, Journal of Landscape and Urban Planning, Vol. 67, PP. 9-26.
- Bah, M., Cissé, S., Diyamett, B., Diallo, G., Lerise, F., Okali, D., Okpara, E., Olawoye, J., Tacoli, C (2003). Changing Rural-Urban Linkages in Mali, Environment &Urbanization Journal, Vol. 15, No. 1, PP. 13-14.
- Berdegue, J., Carriaz, F., Jara, B., Modrego, F., Soloaga, I (2016). Cities, Territories, and Inclusive Growth: Urban-Rural Linkages in Chile, Colombia, and Mexico, World Development Journal, Vol.73,PP.56-71.
- Chen, Y., Liu, M., Zhang, Q (2010). Development of Financial Intermediation and the Dynamics of Urban-Rural Disparity in China: 1978-1998, Journal of Regional Studies, Vol. 44, No. 9, PP.1171-1187.
- Chunyang, H., Zhang, A., Huang O., Zhao Y (2016). Assessing the Potential Impacts of Urban Expansion on Regional Carbon Storage by Linking the Lusd Urban and In Vest Models, Journal of Environmental Modelling and Software, Vol. 75, PP. 44-58.
- Clayton, B.D., Dent, D., Dubois, N (2003). Rural Planning in Developing Countries, Earthscan Publication Ltd: London.
- Cloke, P (2008). Conceptualizing Ruralirty, in Handbook of Rural Studies. Eedited by Paul Cloke, Terry Marseden and Patrick Mooney, SAGE Publications: London, New Delhi.
- Joo, H (2011). Comparative Analysis of Rural and Urban Start-Up Entrepreneurs, Thesis and Dissertations Agricultural Economics, University Press of Kentucky.
- Kûle, L (2008). Concepts of Rurality and Urbanity as Analytical Categories in Multidimensional Research, Proceedings of the Latvian Academy of Sciences, Section B, Vol. 62, No. 1 and 2, PP. 9-17.
- Liu, Y., Fang, F., Li, Y (2014). Key Issues of Land Use in China and Implications for Policy Making, Land Use Policy, Vol. 40, PP. 6-12.
- Lynch, K (2005). Rural-Urban Interaction in the Developing World, Routledge: London.
- Mayer, H., Habersetzer, A., Meili, R (2016). Rural-Urban Linkages and Sustainable Regional Development: The Role of Entrepreneurs in Linking Peripheries and Centers. Journal of Sustainability, Vol. 5, No. 745, PP. 1-13.
- McGee, T (2008). Managing the Rural-Urban Transformation in East Asia in the 21st Century. Sustainability Science, Vol. 3, No. 1, PP. 155-167.
- Purohit, B.C (2008). Health and Human Development at Sub State Level in India, Journal of Socio Economics, Vol. 37, No. 6, PP. 2248-2260.
- Rodríguez, A., Fitjar, R.D (2013). Buzz, Archipelago Economies and the Future of Intermediate and Peripheral Areas in a Spiky World, European Planning Studies, Vol. 21, No. 3, PP.355-372.
- Rodríguez, A., Hardy, D (2015). Addressing Poverty and Inequality in the Rural Economy from a Global Perspective, Journal of Applied Geography, Vol. 61, PP. 11-23.
- Serra, P., Vera, A., Tulla, A., Salvati, L (2014). Beyond Urban-Rural Dichotomy: Exploring Socioeconomic and Land Use Processes of Change in Spain (1991-2011). Applied Geography, Vol. 55, PP. 71-81.
- Siechiping, R., Kago, J., Zhang, X., Augustinus, C., Tuts, R (2015). Urban-Rural Linkages and the Role of Land Tenure. Paper Presented at The 2015 World Bank Conference On Land And Poverty, Washington, DC, March, PP. 23-27.
- UN-Habitat (2015). Enhancing Urban Rural Linkages to Harness the Transformative Power of Urbanization for Sustainable Development, Nairobi, Kenya
- Wang, Y., Liu, Y., Li, Y., Li, T (2016). The Spatio Temporal Patterns of Urban-Rural Development Transformation in China Since 1990. Habitat International, Vol. 53, PP.178-187.
- Woods, M (2009). Rural Geography: Blurring Boundaries and Making Connections. Progress in Human Geography, Vol. 33, No. 6), 849-858.
- Yu, A., Wu, Y., Zheng, B., Zhang, X., Shen, L (2014). Identifying Risk Factors of Urban-Rural Conflict in Urbanization: A Case of China. Habitat International, Vol. 44, No. 37, PP. 2248-2260.

Geography and Development
17nd Year-No.54–Spring 2019
Received:16/09/2016 Accepted: 30/04/2018

Rural-Urban Linkages, the Basis of Regional Development Case Study: Ahvaz Township

Dr. Mostafa Mohamadi Dehcheshmeh
Assistant Profesor of Geography & Urban Planning
University of Shahid Chamran, Ahvaz

Morteza Abiyat
M.Sc of Geography & Rural Planning
University of Shahid Chamran, Ahvaz

Mostefa Abiyat
M.Sc of Geography & Rural Planning
University of Shahid Chamran, Ahvaz

Introduction

Urban and rural spaces both are becoming multidimensional spaces where the interaction between urban and rural areas has been intensified, for this reason, the dual concepts of urban and rural alone cannot explain such a continuum between these regions. This applies to the path of development, are promising aggressive transition from traditional ties towards reciprocity and complementarity, which village and town are put together in an interactive framework dynamic and complementary. The impact of these interactions is applied through the population, goods, investment, social equivalents, and administrative relations providing services flow and many different dimensions and have positive and negative impacts. Therefore, recognizing such flows is important to analyze rural-urban links and their relationship with regional development as well determine the sphere of urban influence and the quality of providing services to the villagers Rural, urban links can have positive and negative effects on the development of the area or area concerned. The present study, through studying the diverse rural and urban flows and investigating their relationship with regional developmental levels in Ahwaz, is intended to find meaningful relationships between them and the existence of the causative or parasitic role of Ahwaz city on the developmental areas of the area. Certainly, the scientific knowledge of these relationships and their role will have an effective contribution to urban and rural planning. Therefore, identifying the spatial effects of rural urban flows of Ahvaz city on regional development, is a general purpose of the research, which has been pursued in three sub-goals: the first objective is to determine the hierarchy of rural areas from the regional development levels in the city of Ahwaz (dependent variable); The second goal is spatial analysis of rural urban flows in this area (independent variable), and the third goal, finding the relationship between the two variables, as well as understanding the type of current flow between them.

Research Methodology

The present research is applied and its method is descriptive, analytical based on field and document data. The statistical population of the research of the villages of 20 households and above was Ahvaz city in 177 villages in 2011. Sample size was determined according to Cochran formula using the ratio or attribute of the topic of high or low flows or links of the villages to the city. Based on this, the sample size of 86 villages was obtained, and in order to ensure more certainty, 90 villages or 50% of the villages in the region were selected. Sample villages were identified by random sampling method including stratified sampling in first step and then simple random sampling. In the present study, the purpose of the region, the political and administrative boundaries of Ahwaz city and the purpose of the city, is the center of Ahwaz. The current flows between the villages of the region and the city of Ahvaz were considered due to the impact of the village from them.

In the present study, the purpose of the region is the political and administrative boundaries of Ahwaz city and the purpose of the city, is the center of Ahwaz. The flows between the villages of the region and the city of Ahvaz were considered due to the impact of the village from them. Data collection has been done in both documentary and fieldwork. Research variables are divided into two dependent and independent general groups. The dependent variable of the research was the level of development of each village, which was carried out using Electre multiplier compensation decision technique. The criteria for determining the level of regional development include 12 issues related to agriculture index with 10 variables and selected from rural service centers, scientific and educational criteria with 8 variables, economic and trade criteria with 10 variables, cultural and social criteria with 10 variables, criterion Infrastructure with 15 variables, health and treatment criteria with 15 variables, political and administrative criteria with 8 variables, religious and religious criteria with 8 variables, housing and building standards with 12 variables, transport and communication metrics with twelve variables extracted from data The statistical data of the census 2011 and the questionnaire, the population density index of villages based on 2011 in six categories and finally the state of gradient of the earth with six tons Brake, which are identified with 120 variables. These criteria were evaluated by completing the questionnaire by 30 experts using Dynamic Analysis Method and in Excel and Chius and Excel environment. In order to show the spatial mapping of the indexes, the GIS software used. Independent variable is at the macro and primary level, with eleven main factors of labor flow with two items, supply flow of basic needs with 6 items, flow of services with 10 items, flow of financing with two items, marketing flow and sales of products with four items , Flow of money exchange with two items, flow of rural-urban Investment with 4 items, flow of urban-rural Investment, with 4 items, flow of thoughts and experiences with two items, migration flows with 2 items and marrying flow with 2 items, that totally calculated and specified by four factors or regional link. In the analysis of information and findings related to rural- urban links, various techniques were used. In order to determine the relationship between the variables, Pearson's parametric test and spearman nonparametric test have been used. Multivariable regression and standard beta coefficients have been used to determine the relationship between the total independent variable and the dependent variable or parasite role of the city on regional development.

Results and Discussion

Regarding the overall linkage of the city with the level of development of villages in the area, the findings showed that, firstly, a significant correlation was found between the two variables at the level of 99%; secondly, of the 40 indicators that make up this variable, it has 34 significant relationships . Third adjusted coefficient of determination obtained from multivariate regression to 0.966 or 96.6 percent change in development by this intended 34 variables indicate that rural, urban linkage on the level of aregional development with the exception of two flowa (flow of information and experiences as well as flow of marriage) is a significant and positive type and thereby it can be concluded that the role of the metropolitan Ahvaz on the development of Surrounding villages of its region were positive and productive.

Conclusion

Regarding the importance and effective role of the city's influential streams and its indicators, the results of the findings as a result of using the standardized multivariate and beta regression showed that the flow of services in the first rank and labor flows, supply The basic needs, the capitalization of townspeople in villages, the flow of marketing and product sales, rural investment in the city, immigration, financing, exchange of money, information, experiences and the flow of marriage are in the next levels of this ranking. Among the indicators of these factors, the flow of people from rural to city with a beta coefficient of 0.682, the purchase of food from the city in a month with a coefficient of ą0.676, the rural population's use of urban educational services with a beta coefficient of 0.614 were located at the first up to the third rank of the efective ranks of the level of regional development. Thus, according to positive and productive role of Ahvaz city affected by these factors and indicators especially stream of urban services and labor flow and consequently the supplying basic needs and necessities of rural life, It was necessary to emphasize the growing attention of managers and planners on the rural, urban, and urban development of the area and their further expansion. Regarding the coefficients of importance of regional development criteria, the slope index with the score of 0.022 has the lowest and the population index with the score of 0.203 has the highest level of equilibrium and equality. The spatial layers of rural, urban (independent variable) and regional developmental (dependent variable) levels in Ahwaz showed that the villages of the area (21.1% of sample size) with Ahwaz metropolitan area have a very high correlation. Also, fourteen villages of the region(15.5 percent) have a high correlation, sixteen villages (17.7 percent) have relatively high links, sixteen villages (17.7 percent) have low links, and twenty-five villages (27.7 percent of sample size) have established very little relation with the city of Ahwaz.

Keywords: Rural-Urban Linkages, Regional Development, Productiv and Parasitic cities, Electre, Ahvaz.

References

- Afrakhteh, H (2009). Rural Management with Emphasis on Iran. First Edition. Ganje Mehr Publication: Tehran.
- Akkoyunlu, S (2015). The Potential of Rural-Urban Linkages for Sustainable Development and Trade. Journal of Sustainable Development and World Policy, Vol. 4, No. 2, PP. 20-28.
- Antrop, M (2004). Landscape Change and the Urbanization Progress in Europe .Journal of Landscape and Urban Planning, Vol. 67, PP. 9-26.
- Azizpour, F., Mohsenzadeh, A (2010). Theories and Approaches of Spatial Organization of Rural Settlements. First Edition, Pelican Publishing: Tehran.
- Bah, M., Cissé, S., Diyamett, B., Diallo, G., Lerise, F., Okali, D., Okpara, E., Olawoye, J., Tacoli, C (2003). Changing Rural-Urban Linkages in Mali. Journal of Environment and Urbanization, Vol. 15, No. 1, PP. 13-14.
- Berdegue, J., Carriaz, F., Jara, B., Modrego, F., Soloaga, I (2016). Cities, Territories, and Inclusive Growth: Urban-Rural Linkages in Chile, Colombia, and Mexico. Journal of World Development, Vol. 73, PP. 56-71.
- Chen, Y., Liu, M., Zhang, Q (2010). Development of Financial Intermediation and the Dynamics of Urban-Rural Disparity in China,1978-1998.Journal of Regional Studies,Vol.44, No.9,PP.1171-1187.
- Chunyang, H., Zhang, A., Huang O., Zhao Y (2016). Assessing the Potential Impacts of Urban Expansion on Regional Carbon Storage by Linking the Lusd Urban and In Vest Model. Journal of Environmental Modelling and Software, Vol. 75, PP. 44-58.
- Clayton, B., Dent, D., Dubois, N (2003). Rural Planning in Developing Countries: Supporting Natural Resource Management and Sustainable Livelihoods. Frist Edition, Earthscan Publication Ltd: London.
- Cloke, P (2008). Conceptualizing Ruralirty, in Handbook of Rural Studies. Frist Edition, SAGE Publications: London.
- Darban Astane, A., Ghadiri Masoums, M, Hajari, B (2015). Comparative Assessment of Cooperative Shared and Point Patterns of Service Delivery in Rural Administrations of Abarkuh and Lamerd Townships. Journal of Cooperatives and Agriculture, Vol. 4, No. 14, PP. 145-174.
- Ebrahimzadeh, I (2012). Organization of Town and Village Relations with Emphasis on Sistan. First Edition. Sahra Publications: Mashhad.
- Faraji, F (2013). Effective Factors in Creating Rural-Urban Links. Case study: Central District of Sarvabad City. Master's Thesis, Kharazmi University: Tehran.
- Ghadiri Masoum, M., Yousefi, H., Skbarpoor; M., Khalili, A (2012). The Conflict of Escaping of Youth from the Rural Areas with Rural Development; Case Study: Dismar Gharbi Rural District Jolfa Township. Jounal of Rural Research, Vol. 3, No. 10, PP. 97-117.
- Joo, H (2011). Comparative Analysis of Rural and Urban Start-Up Entrepreneurs. Master's Thesis, University Press of Kentucky: Lexington.
- Khobfekr Brabadi, H., Ghoreyshi, S (2012). Survey of Rural Linkages with Zahedan City and its Impact on the Rural Development Levels. Jounal of Rural Research, Vol. 3, No. 1, PP. 119-146.
- Kûle, L (2008). Concepts of Rurality and Urbanity as Analytical Categories in Multidimensional Research. Proceedings of the Latvian Academy of Sciences, Section B, Vol. 62, No. 1, PP. 9-17.

- Liu, Y., Fang, F., Li, Y (2014). Key Issues of Land Use in China and Implications for Policy Making. Journal of Land Use Policy, Vol. 40, PP. 6-12.
- Lynch, K (2004). Rural-Urban Interaction in the Developing World, Frist Editin, [Translation by Mohammad Reza Rezvani and Davood Sheikhi], Payame Publications: Tehran.
- Mayer, H., Habersetzer, A., Meili, R (2016). Rural-Urban Linkages and Sustainable Regional Development: The Role of Entrepreneurs in Linking Peripheries and Centers. Journal of Sustainability, Vol. 5, No. 745, PP. 1-13.
- McGee, T (2008). Managing the Rural-Urban Transformation in East Asia in the 21st Century. Journl of Sustainability Science, Vol. 3, No. 1, PP. 155-167.
- Mohammadi Dehcheshmeh, M (2012). Social Instability in the Iranian City's Canvas and Its Demographic Effects. Journal of Cultural Social Knowledge, Vol. 4, No. 1, PP. 5-20.
- Nazarian, A (2011). Urban Geography of Iran. Eleventh Edition, Payame Noor Publications: Tehran.
- Papeli Yazdi, M., Ebrahimi, M.A (2012). Theories of Rural Development. Seventh Edition. Samt Publication. Tehran.
- Pourtaheri, M., Roknedin Eftekhari., A., Mehdipourroshan, L., Enzaei, E (2015). Assessing Organic and Non-Organic Model of Rural-Urban Relations at Surrounding Villages; Case Study: Surrounding Villages of Babol City, Journal of Research and Rural Planning, Vol.3, No.4,PP.25-36.
- Pourtaheri, M., Roknedin Eftekhari., A., Rezvani, M.R., Azad Hedaya, H (2015). Analysis of the Rural Development System Using the Integrated Regional Network Pattern; Case Study: Iraq, Kirkuk Province, Journal of Rural Research, Vol. 6, No. 3, PP. 635-651.
- Purohit, B.C (2008). Health and Human Development at Sub State Level in India. Journal of Socio Economics, Vol. 37, No. 6, PP. 2248-2260.
- Rezaii, R., Ogli Vusat, E (2011). Study of Tehran Megalopolis Hinterland Using Time and Gravity Models, Journal of Town and Country Planning, Vol. 2, No, 3, PP. 5-28.
- Rezvani, M.R., Nazari, V.A., Khorasani, M.A (2010). Culture of Concepts and Terminology of Planning and Rural Development. First Edition. Jahad Daneshgahi Publication: Tehran.
- Rezvani, M.R., Shahcheragh, M (2011). Rural-Urban Links, Immigration Networks and Rural Development; Case Study of Dehmala Region, Semnan Province, Journal of Community Development, Vol. 3, No. 1, PP. 107-130.
- Rodríguez-Pose, A., Fitjar, R.D (2013). Buzz, Archipelago Economies and the Future of Intermediate and Peripheral Areas in a Spiky World. Journal of European Planning Studies, Vol. 21, No. 3, PP. 355-372.
- Rodríguez-Pose, A., Hardy, D (2015). Addressing Poverty and Inequality in the Rural Economy from a Global Perspective. Journal of Applied Geography, Vol. 61, PP. 11-23.
- Latifi, Gholam Reza (2010). A strategy for establishing a regional network to strengthen city-to-town links An agenda for policy research with reference to the Indonesian nation; Part I. Geographical Information (Sepehr). Year 19, Number 74. Pages 42-
- Sadoughi, M. (2009). The Role of Small Towns in Developing Rural Areas; Case Study: Hamedan, Faminin. Master's Thesis. University of Sistan and Baluchestan: Zahedan.

- Saedeh Zarabadi, Z.S., Tabatabaei, S.S (2014). Organizing the Rural Settlements of Damavand Based on Regional Network Indicators by Using TOPSIS Technique, Jounal of Rural Research, Vol. 5, No. 2, PP. 445-466.
- Saeedi, A (2011). Rural-Urban Relations and Links in Iran. First Edition, Mehre Mino Publishing: Tehran.
- Saeedi, A., Azizpour, F., Hosseini, S., Khalifa, I., Rika, J (2012). Comparative Study of Barriers to the Formation of Rural-Urban Bonds; Case: Marvdasht and Kohdasht Districts, Journal of Geography, Vol. 10, No. 33, PP. 7-26.
- Saeedi, A., Mikaniki, J (2008). Changing City-Village Relations with an Emphasis on Economic Activities, Journal of Geography, Vol. 6, No. 16, PP. 1-16.
- Serra, P., Vera, A., Tulla, A., Salvati, L (2014). Beyond Urban-Rural Dichotomy: Exploring Socioeconomic and Land Use Processes of Change in Spain 1991-2011. Journal of Applied Geography, Vol. 55, PP. 71-81.
- Shakouie, H. (2012). New Perspectives on Urban Geography. Fifteenth Edition, Samt Publication: Tehran.
- Siechiping, R., Kago, J., Zhang, X., Augustinus, C., Tuts, R (2015). Urban-Rural Linkages and the Role of Land Tenure. Paper Presented at The 2015 World Bank Conference On Land And Poverty, Washington, DC, March, PP. 23-27.
- Sojasi Qeidari, H., Roumiani, A., Mansouri, K (2017). Spatial Analysis of Rural-Urban Connections Based on the Sphere of Influence of Urban Centers Services; Case Study: Kouhdasht Township, Journal of Regional Planning, Vol. 7, No. 25, PP. 129- 142.
- Taleshi, M., Soltani Moghaddas, R., Ghaffari, R., Karamifar, E (2016). Investigating the Impact of Economic Structure of Agricultural Products on the Urban-Rural Relationship; Case Study: Central District of Dezful Township. Journal of Research and Rural Planning, Vol. 5, No. 2, PP. 195-212.
- UN-Habitat (2015). Enhancing Urban Rural Linkages to Harness the Transformative Power of Urbanization for Sustainable Development. Nairobi, Kenya.
- Wang, Y., Liu, Y., Li, Y., Li, T (2016). The Spatio Temporal Patterns of Urban-Rural Development Transformation in China since 1990. Journal of Habitat International, Vol. 53, PP.178-187.
- Yu, A., Wu, Y., Zheng, B., Zhang, X., Shen, L (2014). Identifying Risk Factors of Urban-Rural Conflict in Urbanization: A Case of China. Journal of Habitat International, Vol. 44, No. 37, PP.2248-2260.
- Zemani, M (2014). Metropolitan Links and Physical-Spatial Transformations of Surrounding Villages; Case Study: Karaj, Mohammad Abad Rural District. Master's Thesis, Kharazmi University: Tehran.